

Yeniden Başlama & Yenilenme:

ABD ile Türkiye arasındaki Ticareti 2025 yılında 50 Milyar Dolara Çıkarmak

AMERICAN
TURKISH
COUNCIL

Adres: 1111 14th St NW

Suite 1050

Washington, DC 20005

ABD

Tel: + 1 202 783-0483

Faks: + 1 202 783-0511

Twitter: @AmericanTurkish e-posta: atc@the-atc.org İnternet: www.the-atc.org

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	3
TEŞEKKÜR	5
YÖNETİCİ ÖZETİ	7
GİRİŞ	8
ABD-Türkiye Arasındaki Ticaret	
2000-2015: Vaat ve Gerçek	10
1.1. 20 Milyar ve Ötesi	10
1.2. Gerçek: 20 Milyar Dolar'dan 15 Milyar Dolar'a	13
2025 Yılı İtibariyle 50 Milyar Dolar	17
2.1. İki Yol, Tek Varış Noktası: Serbest Ticaret Anlaşması (STA)	
Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) ve ABD ile	
Türkiye arasındaki Ticaretin Artırılmasına Yönelik Çerçeve	18
2.2. Kimler Yararlanıyor, Kimler Kaybediyor,	
Kimler Destekliyor, Kimler Karşı Çıkıyor?	
Müttefikler, Eleştirenler ve Yeni Paydaşlar	20
2.3. Türkiye'den ABD'ye Yapılan	
İhracatın Artırılması	21
2.4. ABD'den Türkiye'ye Yapılan ihracatın Artırılması	24
2.5. ABD-Türkiye'nin Üçüncü Taraf Pazarlarda	
Yaptığı İşbirliğinin Geleceği	30
SONUÇ	32
NOTLAR	35

ÖNSÖZ

General James L. Jones

Amerikan-Türk Konseyi Başkanı

Amerikan Türk Konseyi (ATK), ABD ile Türkiye ülke arasındaki ilişkileri ticaret ve yatırımın teşviyle geliştirmek ve güçlendirmek amacıyla kurulmuştur. Yıllar boyunca, iki ülke arasındaki ilişkiler, küresel istikrar, refah ve özgürlüğün temel dayanağını teşkil etmektedir. ABD ile Türkiye arasındaki ekonomik ortaklıklar geliştiği sürece, iki ülke sadece ekonomik olarak değil, aynı zamanda dünyanın jeopolitik durumu çerçevesinde de gitgide daha fazla birbirine bağımlı hale gelmektedir. İki ülke arasındaki ticari ilişkilerin, geride bıraktığımız on yıl zarfında büyük ilerlemeler kat ettiği açıktır; ancak iki ülkenin mevcut ticari potansiyelinden yeterince istifade edildiği söylenemez; gerek ABD gerekse Türkiye, 21. Yüzyılda değerlendirilebilecekleri daha fazla fırsatın olduğu noktasında hemfikirdir. ABD ile Türkiye arasındaki ticari ilişkilerin geleceğine ilişkin ortak bir vizyon ortaya koymak amacıyla ATK, elinizde bulunan *Yeniden Başlama & Yenilenme: ABD ile Türkiye arasındaki Ticareti 2025 yılında 50 Milyar Dolara Çıkarmak* başlıklı bu raporu sizlerin dikkatine sunmaktan gurur duymaktadır.

Elinizdeki rapor, muhtelif sektörlerden bir dizi şirket mensubunun ABD ile Türkiye arasındaki geniş kapsamlı mevcut ilişkiyi daha da sağlamlaştırmak amacıyla bir araya geldiği, ATK'nın "*Ticari Diplomasi: İttifakın Güçlendirilmesi*" başlıklı 2015 Yıllık Konferansında kazanılan ivme bazında hazırlanmış bulunmaktadır. Rapor, ATK'nın, ABD ile Türkiye arasında ikili ticaretin ve yatırımların mevcut 15 Milyar Dolarlık seviyesinden 2025 itibariyle 50 Milyar Dolara çıkarılmasının, iki ülkenin stratejik ilişkilerini geliştireceğine ilişkin duruşunu bir kez daha teyit etmektedir.

Raporda, 2009 ila 2011 yılları arasında yakalanan ivmeyle iki ülke arasındaki ticaretin 10.9 Milyar Dolar'dan 20 Milyar Dolar'a yükseldiği ve akabinde son dönemde 15 Milyar Dolara gerilediği dikkate alınarak, ABD-Türkiye ticari ilişkilerinin 2000 ila 2015 yılları arasındaki seyri ele alınmaktadır. Raporda ayrıca, iki ülke arasındaki mal ve hizmetlerin serbest akışını

tıkayan yapısal engeller dile getirilerek, Washington ile Ankara arasında serbest ticaret anlaşması (STA) imzalanması ve Türkiye'nin, ABD ile AB arasında halen devam etmekte olan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'na (TTYO) dâhil edilmesi savunulmaktadır. Raporda, iki ülkenin yakın ekonomik bağları tesis etmek için büyük potansiyele sahip olduğu tarımdan, biyoteknolojiye ve taşımacılığa kadar birçok sektör de ele alınmaktadır.

ATK, *Yeniden Başlama & Yenilenme* başlıklı raporun, ABD ve Türkiye'deki politika ve iş dünyası liderleriyle kanaat önderlerini ve daha birçok kesimi, iki ülkenin, birbirine ticaret, yatırım ve üçüncü tarafların pazarlarına erişim sağlayarak sunabileceği mevcut fırsatlardan elde edilebilecek refah hakkında bilgilendirmeyi amaçlayan bir yol haritası işlevi görecektir. ATK, daha güçlü bir ticari ilişkinin, yıllar boyunca karşılaşılan ortak sorunlara karşı birlikte hareket eden ABD-Türkiye ittifakına daha uzun yıllar fayda sağlamaya devam edeceğine inanmaktadır.

Teşekkür

Yeniden Başlama ve Yenilenme başlıklı bu Raporun yazılması, Raporla ilgili araştırma, düzeltme gibi konularda bana yardımcı olan kişilere teşekkürü bir borç bilirim.

ATK'da görev yapan Kemal Çankaya, Fatih Orhan ve Zabe Shafi, mesailerinden kısır kıymetli vakitlerini bana ayırarak sorularıma cevap verdiler. Jerry Kafka, ABD ile Türkiye arasındaki savunma ve güvenlik bağlarıyla ilgili görüşlerini cömertçe benimle paylaştı. ATK'da staj yapmakta olan Çağla Günaydın, Tarik Labuda ve Sarah Oldham, araştırma konusunda ciddi destekler sağladı. Şirin Köprücü, raporun bölümleriyle ilgili yorumlar getirdi. Caroline Trent-Gürbüz raporun tamamını redakte etti. Raporun hazırlanması süresince, Howard Beasey ve Eli Lovely, raporun içeriğini geliştirmemi sağlayacak geri bildirim ve öneriler sundular. Cemil Kor'un muhteşem tasarım becerisi olmasa, elinizdeki bu rapor, muhtemelen göze bu kadar hoş gelen bir çalışma olmayacaktı.

Bu rapor, adını saydığım bu dostlarım sayesinde başarılı bir çalışma oldu; katkı sunan dostlarıma müteşekkirim.

Raporda yer alan hata ya da eksiklikler ise tamamen şahsıma aittir.

Barın Kayaoğlu

Kıdemli Danışman

Amerikan-Türk Konseyi

“İş çevrelerimizin ayrı ayrı hareket etmesine gerek yok. Her iki hükümet de aynı şeyi istiyor; ilişkileri daha da derinleştirmeyi”.

Penny Pritzker, ABD Ticaret Bakanı, Eylül 2014

2000 yılında ticaret hacmi 6.7 Milyar Dolardı

2011 yılında ticaret hacmi 20 Milyar Dolardı

2025 yılında ticaret hacmi 50 Milyar Dolar olabilir.

Yönetici Özeti

Amerikan-Türk Konseyi (ATK), Amerika Birleşik Devletleriyle Türkiye arasındaki ticaret ve yatırımın 2025 yılı itibariyle 50 Milyar Doları aşmasını amaçlamaktadır. Bu rakam ulaşılması pek de mümkün olmayan bir hedef gibi görünse de, iki ülke arasındaki ticaretin, 2000 yılında 6.7 Milyar Dolar seviyesindeyken, yaklaşık yüzde 200'lük bir artışla 2011 yılında 20 Milyar Dolara ulaştığı unutulmamalıdır.

ATK, bu çerçevede 2015 yılı itibariyle 15.8 Milyar Dolar olan ABD-Türkiye ticaret hacminin, yüzde 216'lık bir artışla 2025 yılında 50 Milyar Dolara ulaşmasını iddialı olmakla birlikte gerçekçi bir hedef olarak görmektedir.

Bu amaçla, elinizdeki bu raporda, 21. Yüzyılın ilk on yıllık döneminde ABD-Türkiye arasındaki ticaretin büyümesine katkıda bulunan etkenler, ticaretin neden 2011 yılından bu yana büyüme göstermediği ve bu açmazın nasıl kırılabileceği konuları analiz edilmektedir. ABD-Türkiye ticaretinin önündeki hukuki ve siyasi engellerin ele alınmasının yanı sıra, raporda, pazara giriş, hukukla ve mevzuata uygunlukla ilgili konular ve gelişen sektörler gibi hususlarla, ABD ve Türkiye'nin birbirine sağlayabileceği karşılaştırmalı avantajlar ele alınmaktadır. İkili ticaret ve yatırım alanındaki fırsatlara ilaveten, raporda üçüncü ülkelerdeki Amerikan-Türk ortak girişimlerinin geleceği de irdelenmektedir.

ATK, ABD ile Türkiye arasında gelişim gösteren ekonomik ve ticari işbirliğinin, iki ülkenin stratejik ilişkilerini yeni bir düzeye taşımasını, güven yaratmasını ve iki ülke arasında mevcut olan gerçek bir ortaklığa dayalı ilişkileri taçlandırmasını temenni etmektedir.

Giriş

20. yüzyıl boyunca, ABD ile Türkiye arasındaki ticari bağlar, iki ülkenin yakın diplomatik ilişkilerine yansımamıştır. ABD'den Türkiye'ye yapılan ihracatta daha ziyade savunma ve havacılık ürünleri ön plana çıkarken, Türk firmaları, ABD'ye tarım ürünleri ve demir ve çelik ürünleri, çimento, giysi ve tekstil ürünleriyle makine araç gereçleri gibi endüstriyel mal satışı gerçekleştirmiştir. 21. yüzyılın sonunda, ABD ile Türkiye arasındaki ticaret 6 Milyar Doların biraz üzerinde gerçekleşmiştir¹.

Son yıllarda, Türkiye'nin gelişen ekonomisi ve artan siyasi önemi sayesinde, Türkiye'nin ABD ile olan ticareti, yukarıda anılan sektörlerde artış göstermiş olmakla beraber, enerji, finans, ilaç, taşımacılık ve lüks perakende sektörü gibi alanlara da yayılmaya başlamıştır. Amerikan ve Türk firmaları, tüm dünyada milyar dolarlık mühendislik projelerinde ortaklık yapmışlardır². Bunun sonucunda da, ABD-Türkiye arasındaki ticaret, 2000 yılında 6.7 Milyar Dolarlık seviyesinden, 2011 yılında 20 Milyar Dolara yükselmiştir³.

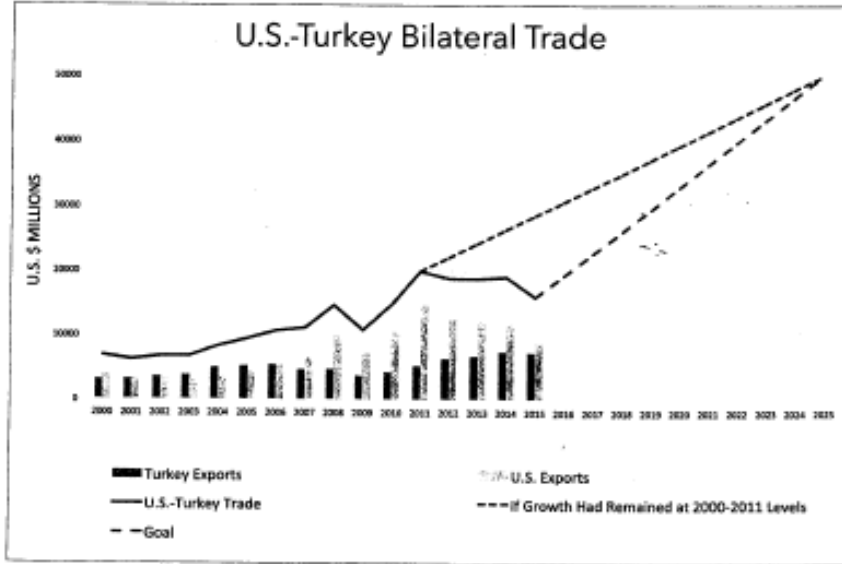
Bu başarı hikâyesine rağmen, ABD ile Türkiye arasındaki ekonomik ve ticari işbirliğinin mevcut potansiyele ulaştığı söylenemez. Her ne kadar korelasyon, nedenselliğe işaret etmese de, Washington ile Türkiye arasındaki siyasi ilişkiler durgun bir seyir izlerken, ABD ile Türkiye arasındaki ticaretin 2015 yılı sonu itibarıyla 15.8 Milyar Dolara düşmüş olması burada dikkate alınması gerekli bir husustur.⁴ İki ülke bir birinin refahını sağlama hususuyla daha yakından ilgilenmiş olsaydı, iki ülke arasında yakın bir zaman önce yaşanan siyasi fikir ayrılığı, belki de bu kadar dramatik ya da aşikar bir boyut kazanmayacaktı.

Bu rapor, ABD ile Türkiye'nin, ticaret ve yatırıma dayalı daha güçlü bir ilişkiyi nasıl tesis edebileceğini açıklamaya çalışmaktadır. Raporda, mevcut refah düzeyini artırmayı sağlayacak kilit sektörler ana hatlarıyla ele alınmakta ve ABD-Türkiye arasındaki ticaretin geliştirilebileceği iki yol değerlendirilmektedir. Bunlardan biri, Washington ile Ankara arasında serbest ticaret anlaşması (STA) yapılması; diğeryse, Türkiye'nin, ABD ile Avrupa Birliği (AB) arasında devam etmekte olan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) görüşmelerine dâhil edilmesidir.

2000'li yıllarda olduğu gibi, ekonomik ve ticari işbirliği, Türkiye ve ABD'ye Irak Savaşı'nın artçı şoklarını telafi etme hususunda yardımcı olduğu gibi, ticaret de iki ülkenin birbirini cazip kılmasını sağlayabilir. ATK, siyasi farklılıklar dikkate alınmaksızın, iş ve yatırım yoluyla daha fazla zenginlik ve iş imkânı yaratmanın, herkesin destekleyeceği rasyonel ve insani bir politika olduğunu düşünmektedir⁵.

ABD ve Türkiye’de gerçekleşen ekonomik büyümenin, ikili ticarete yansımaları beklemek de bir seçenek olarak görülebilir. Ancak, her iki tarafta da iş dünyası liderleri, kanaat önderleri ve siyasi liderler iki ülke arasında mal ve hizmetlerin akışını artırmaya yönelik ortak çaba sarf etmedikleri sürece, ticaretin ciddi ölçüde artış göstereceğine dair çok az kanıt vardır.

ABD ve Türkiye, hayallerini ortaya koymaları ve inisiyatif almaları halinde, bunun ciddi yararını görecektir. Arap Baharının ve Suriye ve Irak’taki iç savaşın tozu ortadan kalktığına, Amerikan ve Türk firmalarının birbirleriyle ticaret yapması ve yatırımlarını, Kuzey ve Güney Amerika, Balkanlar, Kuzey Afrika, Orta Doğu, Kafkaslar ve Orta Asya’yı da içine alacak şekilde genişletmeleri için sonsuz fırsat ortaya çıkacaktır. Daha önce bahsi geçen (tarım, giyim ve tekstil, savunma ve havacılık, demir ve çelik, motorlu taşıtlar ve makine araç gereçleri, ilaç gibi) sektörlerle ilaveten, biyomedikal teknoloji, inşaat, tüketim ürünleri, eğitim, enerji (petrokimyasallar ile nükleer ve yenilenebilir enerji kaynakları), finans, bilişim ve haberleşme teknolojisi, lojistik ve taşımacılık ve turizm ve sağlık alanlarında da fırsatlar bulunmaktadır.

ABD-Türkiye Arasındaki Ticaret, 2000-2015: Vaat ve Gerçek

2025 yılı itibariyle 50 Milyar Amerikan Doları hedefine ulaşmak için, ABD-Türkiye arasındaki ticaretin mevcut durumunu; 2000 yılındaki 6.7 Milyar Dolarlık düzeyden 2011 yılında 20 Milyar Dolara nasıl artış gösterdiğini ve 2015 yılı sonu itibariyle neden 15.8 Milyar Dolara düştüğünü anlamamız gerekir.

1.1.Vaat: 20 Milyar Dolar ve Ötesi

ABD ile Türkiye'ye hızlı bir bakış, hali hazırda karşılanmamış bir ticari potansiyel olduğunu gözler önüne serecektir.

Ekonominin her alanında ABD dünyada lider konumundadır. 18 Trilyon Dolarlık gayri safi milli hasılası (GSMH) ve 55.000 Dolarlık kişi başına düşen geliriyle ABD, dünyanın en büyük ekonomisi olmakla iftihar etmekte ve küresel gelirin yaklaşık yüzde 20'sini üretmektedir. 2014 yılında, ABD 2.34 Trilyon Dolar değerinde mal ve hizmet ihracatı gerçekleştirirken; ABD'nin ithalatı 2.85 Trilyona ulaşmıştır⁶. Kanada ve Meksika ile yapılan Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA) dışında, ABD, Avustralya, Kolombiya, İsrail, Ürdün, Singapur ve Güney Kore'nin de aralarında bulunduğu 18 ülkeyle serbest ticaret anlaşması (STA) imzalamış durumdadır⁷. AB ile halen devam eden TTYO müzakereleri ile birlikte, Washington, Trans Pasifik Ortaklığını (TPO) şekillendirmek amacıyla Asya-Pasifik ülkeleriyle serbest ticaret görüşmeleri yürütmektedir. **Yürürlüğe girdiklerinde, TTYO ve TPO, toplam değeri 45.2 Milyar Dolar olan bir pazar yaratmış olacak ya da başka bir ifadeyle küresel ekonominin yüzde 63'üne tekabül edecektir⁸.**

Ekonomik ve diplomatik ağırlığının ötesinde, ABD'nin, küresel tüketici eğilimleri üzerinde gereğinden fazla bir etkisi olmaktadır. Çoğu uluslararası şirket için, Amerikan pazarında başarılı olmak, küresel bir marka yaratmak ve faaliyetlerini dünyanın geri kalan kısmına yaymak için güvenilir bir yoldur.

Türkiye'nin bu husustaki hikâyesi etkileyicidir. 20. Yüzyılın ilk yarısının önemli bir bölümünde tarıma ve kırsal ekonomiye dayalı bir ülke olan Türkiye, önemli ölçüde ABD'nin ekonomik ve askeri alanda yaptığı yardımlar sayesinde, 1940'lardan başlayarak, 1980'ler boyunca başarılı bir şekilde sanayileşip kentleşmiştir. 2001 yılında yaşanan büyük ekonomik krizin ardından, birbirini takip eder mahiyetteki Uluslararası Para Fonu'nun ve Dünya Bankası'nın sponsorluğunu yaptığı yeniden imar programı ile iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisi'nin geniş kapsamlı reformları sayesinde, Türkiye, üst-orta gelir düzeyinde bir ülke konumuna gelmiştir⁹.

Amerika'nın müttefiki olan Türkiye, şimdilerdeyse daha büyük ve daha iyi şeyler yapmayı amaçlamaktadır. 76 milyonluk dinamik bir nüfusla, büyümekte olan tüketici pazarıyla ve bu pazarı desteklemeye yönelik geliriyle, Türkiye'nin nominal GSMH'sı 2014 yılında 800 Milyar Dolar seviyesine ulaşmıştır. Kişi başına düşen yıllık gelir 10.500 Doları aşarak, Türkiye'yi dünyanın en büyük 17inci ekonomisi haline getirmiştir¹⁰. Türkiye'nin dış ticareti de, benzer şekilde dinamik bir yapıya sahiptir ve hızla büyüme kat etmektedir. 2014 yılında, Türkiye'nin yaptığı ithalat 242 Milyar Dolar seviyesindeyken, ihracat ise 157 Milyar Doları aşmıştır¹¹.

Türkiye, büyük bir iç pazardan çok daha fazlasını sunmaktadır. Batı Avrupa ile Orta Asya'nın; İskandinavya ile Orta Afrika'nın tam ortasında 3500 kilometrelik, 1.5 milyardan fazla insanın yaşadığı 25 Trilyon Dolarlık bir pazara sahip bir bölgenin tam merkezinde yer almaktadır¹². Türk firmaları, çok geniş bir coğrafyada ticaret, turizm, enerji, imalat ve inşaat projelerinde aktif olarak faaliyet göstermektedir. Türkiye'nin devlet tarafından verilen hak ve imtiyazları kullanabilen (bayrak taşıyıcı) ulaşım şirketi olan Türk Hava Yolları, Avrupa'nın, Afrika'nın ve Asya'nın tüm önemli şehirleriyle Kuzey ve Güney Amerika'nın seçkin yerlerine sefer düzenleyen, uçuş yaptığı ülke sayısı itibarıyla dünyanın en büyük havayolu şirketi konumundadır.

Türkiye'nin AB ile tesis ettiği ve uzun süredir varlığını sürdüren gümrük birliği de, yatırımcıların sınai ürünleri, dünyanın en büyük ortak pazarına ihraç ve yeniden ihraç edebildiği büyük bir üs olanağı sağlamaktadır. AB dışında, Türkiye'nin 20'den fazla ülkeyle STA'sı bulunmaktadır ve Türkiye, ABD'nin serbest ticaret imtiyazının bulunmadığı ülke ve bölgesel örgütlerle STA imzalama müzakerelerini devam ettirmektedir. Bunlar arasında, Japonya, Mercosur grubu (Arjantin, Brezilya, Paraguay, Uruguay ve Venezuela) ile Körfez İşbirliği Konseyi (Bahreyn, Kuveyt, Umman, Katar, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri) sayılabilir¹³.

ABD ve Türkiye, ticaret, yatırım ve üçüncü ülke pazarlarına erişim gibi alanlarda birbirlerine büyük fırsatlar sunduklarının farkındadırlar. 2009 yılında, iki ülke, "ikili ekonomik öncelikleri uyumlu hale getirmeyi ve karşılıklı ticaret ve yatırım politikası hedeflerini geliştirmeyi amaçlayan temel bir kuruluş haline gelmeyi" ifade eden kabine düzeyinde istişare mekanizması olan Ekonomik ve Ticari Stratejik İşbirliği Çerçevesini (FSECC) uygulamaya başlamışlardır¹⁴.

FSECC'nin bir parçası olarak, Türkiye ve ABD, ortak ABD-Türkiye İş Konseyi'ni (USTBC) tesis etmişlerdir¹⁵. USBTC, ekonomik ilişkilerin ne şekilde güçlendirileceğine yönelik olarak ABD ve Türkiye hükümetlerine politika tavsiyelerinde bulunmak üzere Amerikan ve Türk iş dünyası liderlerini bir araya getirmektedir. İki taraf, küçük ve orta ölçekli işletmeler (KOBİ'ler), enerji verimliliği, yenilenebilir enerji, fikri mülkiyet hakları (FMH), sel tahmini ve kadın iş sahiplerine yönelik bölgesel konferans gibi alanlarda muhtelif işbirliği projelerini başlatmış bulunmaktadır¹⁶. Mayıs 2013'te, Washington ve Ankara, ekonomik ilişkileri derinleştirmek ve ticareti liberalleştirmek amacıyla Yüksek Düzeyli Komite'yi FSECC'ye eklemişlerdir¹⁷.

ATK da, ekonomik ve ticari işbirliği alanında ABD-Türkiye ilişkilerini derinleştirmek için ciddi çaba sarf etmiştir. Haziran 2010'da İstanbul'da gerçekleştirilen Enerji Verimliliği Konferansı gibi etkinlikler, her iki taraf için de kritik önemi haiz özel konuları kapsamına almıştır. ATK'nın Washington'da gerçekleştirdiği yıllık konferanslar, iki ülkenin iş dünyası liderlerini, kanaat önderlerini ve siyasi liderleri bir araya getirmiştir ve getirmeye de devam etmektedir. Üyelerimizin cömertçe finanse ettiği, ATK Başkanı'nın ve Kongre personelinin Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaretler, Türklerin ve Amerikalıların birbirlerinin görüşlerini yakinen anlamasını sağladığı gibi Amerikan ve Türk halkları arasındaki bağların taşıdığı ciddi önemin karşılıklı olarak anlaşılmasını da sağlamaktadır.

Bu inisiyatifler, 2009 yılında 10.9 Milyar olan ABD-Türkiye ikili ticaret hacminin 2011 yılında 20 Milyar Dolara çıkmasını sağladığı gibi, iki tarafın birbirine sattığı ürünleri de çeşitlendirmektedir. 2000-2015 döneminde, Türkiye'den ABD'ye yapılan ihracatlar, tekstil ve giyim, demir-çelik ürünleri, otomotiv ve makine araç gereçleri, inşaat malzemesi, dayanıklı olan ve olmayan tüketici eşyası, mücevherat, hava aracı parçaları ve tarımsal ürünlerden oluşmaktaydı¹⁹.

Aynı dönemde, ABD, hava aracı ve hava aracı parçası, çelik ve demir alaşımlı malzeme, kömür ve petrol ürünleri, ilaç, otomotiv ve makine araç gereçleri, tıbbi ve yüksek hassasiyet gerektiren ekipman, elektronik eşya, savunma ve güvenlik kalemleri ve özellikle pamuk, soya fasulyesi ve pirinç gibi tarımsal ürünleri satmıştır²⁰. Türkiye'nin ABD'ye olan ihracatı 2000 ile 2015 yılları arasında istikrarlı bir artış kat ederken, ticaret fazlası ABD lehinedir.

Ortak girişimler ve doğrudan yatırımlarda da son zamanlarda önemli yükselişler görülmüştür. Türkiye'ye gelen doğrudan yabancı yatırımın yaklaşık yüzde 60'ını AB yatırımcıları sağlarken, portföy ve diğer mali yatırımlar hariç tutulduğunda, Amerikan firmaları, yeni tesis yapma ve yeni iş yaratma hususunda en üst sırada yer almaktadır²¹. 2002 yılından itibaren, Amerikan firmaları, meşrubat, bankacılık ve finans, savunma ve güvenlik, eğitim, enerji ve enerji üretimi, kimyasallar, online perakendecilik, bilişim ve haberleşme teknolojisi, sigortacılık, ilaç ve otomotiv gibi sektörlerde yerel Türk firmalarıyla ortaklık yapıp yatırım gerçekleştirmiştir. ABD'nin yatırım projeleri, Türkiye'ye 2007 ile 2012 yılları arasında yapılan 88.6 Milyar Dolarlık doğrudan yabancı yatırımın yüzde 202'inden fazlasına tekabül etmektedir²².

Türk şirketleri, Amerika'da da çok aktif hale gelmiştir. ABD'de son zamanlarda yapılan Türk yatırımları Amerikan enerji ve gemi inşaat pazarlarına yönelik olarak daha ziyade demir ve çelik ürünlerinde yoğunlaşmıştır. Türk firmalarının ABD'de yatırım yaptığı diğer öne çıkan sektörlerse, tekstil, gıda, seramik ve cam ile bilişim ve haberleşme alanındadır²³. 2012 yılından başlayarak, Türkiye'nin yurtdışına yaptığı 31 milyar Dolarlık doğrudan yabancı yatırımının 655 milyon Dolarlık kısmı, ABD'ye yapılan yatırımlardır²⁴.

2000-2011 yılları arasında ABD-Türkiye arasındaki ticaret ve yatırımlarındaki artış, birçok etkenle açıklanabilmektedir. Türkiye'nin 2001 yılından başlayarak Ak Parti'nin ilk döneminde (2002-2007) gerçekleştirdiği reformlar, belki de yapılan reformlar arasında en önemli olanlarıdır. 2000'li yıllarda, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), Hazine için para basan bir kurumdan para politikası üzerinde tek yetki sahibi bağımsız bir karar

verici merciiye dönüşmüştür. Çoğu kamu şirketi özelleştirilmiştir. Ankara, bütçesini dengelemeye ve borç stokunun GSMH'ye olan oranını düşürmeye başlamıştır²⁵.

Türkiye, ekonomisini ve maliyesini yeniden düzenlerken, AB ile katılım müzakerelerine başlamış ve sorunlu ilişkiler yaşadığı komşularıyla olan ilişkilerini de düzeltmiştir. Yerel reformlar ve elverişli bölgesel ve küresel ortamın birbiriyle uyumu, uluslararası yatırımcıları, Türkiye'nin iş yapmak için iyi bir yer olduğuna ikna etmiştir. 2002 ve 2007 yılları arasında, Türkiye, yılda yüzde 6.8 oranında ciddi bir büyüme ortalaması gerçekleştirmiştir. 2007-2009 yıllarının Büyük Ekonomik Durgunluğunun ardından, Türkiye, dünyanın en büyük büyüme oranları olan, 2010'da yüzde 9.2; 2011'de yüzde 8.8'i gerçekleştirmiştir²⁶.

ABD-Türkiye ticareti, bu bağlamda gelişmiştir.

“Atılan bu adımlar önemli olmakla beraber, sadece bir başlangıç. Bu ilişkinin ekonomik boyutunu artırma hususunda ciddiye şayet, olmamız gereken yerde olmadığımız hususunda birbirimize karşı dürüst olmalıyız”

Penny Pritzker, ABD Ticaret Bakanı, 2014

1.2.Gerçek: 20 Milyar Dolar'dan 15 Milyar Dolar'a

Büyüme vaadine rağmen, ABD ile Türkiye arasındaki ticaret, 2011'deki tüm zamanların en yüksek seviyesi olan 20 Milyar Dolar'dan, 2015 yılı sonunda 15.8 Milyar Dolar'a gerilemiştir²⁷. Özellikle Türkiye, Amerika'nın dış ticaretinde önemli bir rol oynamamıştır. Türk pazarı, Amerikan işletmeleri için ihracatta 26ncı sırada yer alırken; Amerika'nın ithalatında da 41inci sırada yer almıştır. Türkiye'nin ABD'nin toplam dış ticaretindeki payı 2014 yılında yüzde 0.365 seviyesindeydi²⁸. Buna karşılık, ABD, Türkiye'nin ihracatında altıncı sırada; Türkiye'nin ticaret hacmindeki yüzde 4.75'lik payıyla ithalatta ise beşinci sırada yer almıştır²⁹.

Peki yanlış giden neydi?

Küresel ekonomik sistem, ABD ve Türkiye'nin kendine özgü özellikleri ve iki ülke ilişkilerindeki engeller, ticareti sarsmıştır.

2010'ların başlarında, Türkiye, ekonomik büyüme seviyesini önemli ölçüde uluslararası finans piyasalarındaki ucuz kredilere borçludur. Amerikan Merkez Bankası'nın (“Fed”) gevşeme politikası ile 2008 sonrası düşük faiz oranları dikkate alındığında, Brezilya, Hindistan, Güney Afrika ve Türkiye gibi gelişme yolundaki ülkeler, sürekli Amerikan Doları üzerinden borçlanmaya başlamıştır³⁰. Dünya Büyük Ekonomik Durgunluktan çıkıp toparlanmaya

başladığında, Fed, gevşeme politikasına son vereceğinin sinyallerini vermiş ve 2013'te faiz oranlarını artırmış, bu da, gelişen pazarlardan aniden sermaye çıkışına sebep olmuştur³¹. Bu sebeple, Türkiye, gelişmekte olan ekonomilere karşı, kendisini çetin bir yabancı kredi ve ticaret yarışının içinde bulmuştur.

ABD ile Türkiye'deki (ve aralarındaki) siyasi belirsizlikler, ikili ticari ilişkilere de zarar vermiştir. 2013 ve 2015 yılları arasındaki durmak bilmeyen siyasi krizler ve seçimler, dış ticaretin yanı sıra Türkiye'nin ekonomisine de zarar vermiştir. ABD'de 2011 yılında Standard & Poor's'un kredi oranını düşürmesi, 2013 yılında Cumhuriyetçilerle Demokratlar arasında bütçe ve borç tavanı müzakerelerinin tıkanması ve bunun ardından hükümetin ekonomik faaliyetleri durması, ekonomik büyümeye zarar verdiği gibi, ABD'nin liderliğine olan küresel itimadı da sarsmıştır³². Diplomatik cephede, Washington ve Ankara'nın Suriye ve diğer konulardaki görüş farklılıklarını giderememesi, 2009-2011'de görüldüğü gibi ticareti artırmaya yönelik şevkleri kırmıştır. Tüm bu belirsizliğin ortasında, ekonomik ve ticari ilişkiler gerilemiştir.

Ancak, uluslararası sistemde görülen dalgalanmalar ve iki ülkenin hassasiyetleri ve kendine has özellikleri, sorunun sadece bir kısmını açıklamaktadır. Esasen, ABD-Türkiye ticaretindeki azalmanın asıl nedenleri, konjonktürel olmaktan ziyade, uzun vadeli, yapısal ve iki ülkenin hukuki ve siyasal sistemlerine özgü nedenlerdir. Washington ve Ankara'daki liderlerin yapması gereken daha çok şey vardır.

Türkiye açısından bakıldığında, 2000'li yılların reformcu anlayışının canlandırılmasına ihtiyaç vardır. ABD Ticaret Bakanı Penny Pritzker'in 2014 yılında işaret ettiği ve Türkiye Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek'in Ocak 2016'da ATK üyelerine söylediği gibi, Ankara'nın, özellikle kamu alımları ve FMH ile araştırma ve geliştirme (AR-GE) alanındaki hantal bürokratik ve hukuki süreçlerini iyileştirmesi gerekir³³. Belediye ihalelerinde ve ülke çapındaki ihalelerde şeffaflığın olmayışı ve bu ihalelerin patent ve tasarımlarının kopyasının yapılabileceğine dair korku, potansiyel Amerikalı yatırımcıların Türkiye ile iş yapma şevkini kırmaktadır.

Amerikalı firmalar, Türk makamlarının, ithalata ket vuran ve küresel değer zincirini altüst edecek şekilde, üretimi bazı sektörlerle sınırlandırmakta ısrarcı olmasından da endişe duymaktadır³⁴. Amerikan firmaları, Türkiye'nin ithalat lisans sistemini, meşakkatli ve tutarsız bulurken, Amerikan tarım ihracatçıları ise, yüksek tarifelerle, gümrük vergileriyle ve genetiği değiştirilmiş organizmalarla ilgili karmaşık koşullarla uğraşmak durumundadır³⁵.

Politikayla ilgili bir diğer endişe de, TCMB'nin bağımsızlığını sürdürüp sürdürmeyeceği ya da siyasi ve popülist baskılara boyun eğip eğmeyeceğiyle ilgilidir. Türk merkez bankasının statüsü önemlidir, çünkü para politikası üzerindeki anlaşmazlıklar, Türk lirasının yabancı para birimleri karşısında değer kaybetmesine neden olmakta; bu da ABD'nin Türkiye'ye yaptığı ihracatları

ve Türk işletmelerinin lüks imalat için gerekli olan hammadde ve ara malları ithal etmesini olumsuz yönde etkilemektedir³⁶.

Hukukun üstünlüğü, demokratik hak ve özgürlükler (özellikle de basın özgürlüğü) ve Türkiye'deki mevcut güvenlik durumu gibi çok daha ciddi konular da vardır. Uluslararası işletmeler yatırım yapmayı arzu etmektedir, ancak bu yatırımlar, iç sorunlar ve bölgesel krizler gazetelere manşet olmaya devam ettiği sürece gerçekleşmeyecektir³⁷.

Bu eksiklikler, Türkiye'nin ekonomik performansına ve uluslararası rekabete zarar vermektedir. Türkiye, yakın bir zaman önce Dünya Bankası'nın 189 ülke içinde yaptığı İş Yapma Kolaylığı sıralamasındaki 51. konumundan 55. sıraya gerilerken; Uluslararası Şeffaflık Örgütü'nün Yolsuzluk Algı Endeksi'nde 167 ülke içindeki 53. konumundan 66. sıraya gerilemiştir³⁸. Türkiye, her ne kadar dünyanın ilk 10 ekonomisi arasına girmeyi hedeflemekteyse de, 2014 yılında gelişmekte olan ülkeler arasında 12nci; doğrudan yabancı yatırımlar açınsından 22nci sırada yer almıştır. Türkiye, Küresel İnovasyon Endeksi'nde 141 ülke arasında 58inci sırada bulunurken, ülkenin AR-GE eko sistemi de, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün (OECD) diğer üyeleriyle karşılaştırıldığında pek de iyi gitmemektedir³⁹. Bu sıralamalar endişe yaratıcıdır, zira önümüzdeki on yıl zarfında yüksek gelire sahip bir ekonomi haline gelecekse Türkiye'nin uluslararası finansmana ve daha fazla inovasyona ciddi ölçüde ihtiyacı bulunmaktadır⁴⁰.

Amerikan tarafının da yapması gerekli ev ödevi bulunmaktadır. ABD'nin Türkiye'den yaptığı ithalatların yüzde 70'i, gümrük vergisinden muaf olsa da, yıllardır, tütün, tekstil ürünleri, meyve, sebze ve deri ürünleri gibi rekabet edebilir seviyedeki Türk ihraç kalemleri, nispeten yüksek tarifelerle karşı karşıya kalmıştır. Benzer şekilde, ABD'deki anti dumping ve telafi edici gümrük vergileri, Türk çelik üreticilerinin cesaretini kırmaktadır⁴¹.

Tarım üreticileri de ciddi sıkıntılarla karşılaşmaktadır. ABD Tarım Bakanlığı Hayvan ve Bitki Sağlığı Kontrol İdaresi, kiraz, incir, kavun, şeftali, biber, nar ve domates gibi Türkiye'nin ürettiği rekabet gücü yüksek ürünlere ciddi yükler getirmektedir⁴². Türk sağlık müfettişleri, elde ettikleri test sonuçlarını Amerikalı muadilleriyle paylaşırken, test ve tahlillerden geçemeyen ürünleri iade etme hususunda nihai yetki ABD Gıda ve İlaç Dairesi'ne (FDA) aittir⁴³. İkili mekanizmanın, FDA onaylı müfettişlerin ABD'ye sevkiyatı yapılmadan önce Türk gıda ve tarımsal ürünleri üzerinde Türkiye'de test ve analiz yapmasını öngören yeni FDA Gıda Güvenliği Modernizasyon Kanunu (FSMA), her iki tarafa hem zaman hem de para kazandırabilir.

Türk ihracatçıların aşmaları gereken bir başka engel de, gümrükten muaf ithalatlara izin vererek, gelişme yolundaki ülkelerde ekonomik büyümeyi güçlendirmeyi hedefleyen ABD Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) programıdır. Amerikan Kongresi, GTS'yi düzenli olarak güncellemediği için arada kalmaktadır. Kongre, GTS'yi güncellediğinde, çok sayıda

Türk tarım ürününü ve tüketici eşyasını ve makine araç gerecini kapsam dışında bırakmaktadır⁴⁴. Buna karşılık, ABD Ticaret Temsilcisinin yaptığı bir çalışmada, Türk ihracatçıların “gaz türbinlerinin bazı aksamı, mermer plakalar, motorlu taşıtlar ve aksamı, bazı metaller/ekleme elemanları/bağlantıları, bazı seramik lavabolar/banyolar/bideler/benzeri sihi tesisat ve lamine emniyetli camlar ve ön camlar” gibi bir dizi ürün kapsamında ABD’nin GTS programından tam olarak yararlanamadığını ortaya koymaktadır⁴⁵. Şeffaf olan ve zamanında güncellenen bir GTS programı, ABD-Türkiye arasındaki ticaretin artırılmasında yararlı olacaktır.

Ancak, iki ülke arasındaki mesafe, Amerikan pazarının büyük ölçekli bir pazar olması ve Türk ürünlerinin Amerikan tüketicilerine tüketicilerin ihtiyaç ve beğenisine göre sunulması dikkate alındığında, belki de Türkiye’nin ABD’ye olan ihracatında görülen en büyük engeller, Türklerin bizzat kendilerinin üstesinden gelmesi gereken engellerdir⁴⁶.

2008 yılının başlarında, Türk-Amerikan İş Konseyi’nin (TAİK) sponsorluğunda gerçekleşen bir çalışmada, iki ülke arasındaki taşımacılık süresi ve maliyetleri sebebiyle, Türkiye’nin yaptığı ihracatın, Avrupa ve Asya’dan gelen rakipleriyle karşılaştırıldığında dezavantajlı durumda olduğu uyarısında bulunmaktadır. Bu sorun, Türkiye’nin ana ihracatının (özellikle tekstil ürünlerinde) emek ya da (özellikle demir-çelik ve otomotiv ürünlerinde) sermaye yoğun iken, ABD’nin daha çok hammadde (enerji) ve araştırma yoğun kalemleri (elektronik eşya, makine araç gereçleri ve ilaç) ithal etmesi gerçeğiyle daha da şiddetlenmektedir.

Bu sorunu dile getirmek amacıyla Türk firmalarının, ABD pazarına göre hazırlanmış daha fazla yüksek değer sahibi ürün ve hizmet üretmek amacıyla strateji geliştirmesi gerekmektedir. Özellikle kolay bozulan ve bozulmayan tüketici eşyasıyla ilgili olarak, Amerikan tüketicisinin beğenisine uygun ürünlerin seçilmesi, uygun etiket ve talimat el kitaplarının hazırlanması (örneğin, metrik sistemin yanı sıra emperyal ölçüm birimlerinin kullanımı) son derece önem taşımaktadır⁴⁷. Bir Türk uzmanın işaret ettiği gibi, Türkiye’deki firmaların, Amerikan tüketicilerine ne satabileceklerini değil, ürettikleri malları, Amerikalıları almaya ikna edecek şekilde nasıl Amerikan beğenisine göre şekillendirebilecekleri sorusunu sorması gerekmektedir. Amerikalı tüketiciler talepkâr olabilir, ancak yüksek kaliteye sahip ürünler için yüksek fiyat ödemektedirler⁴⁸.

Türk firmalarının üst düzey rekabet gücüne sahip olduğu Avrupa, Afrika ve Asya pazarlarının aksine, ABD’ye ikinci planda bir pazar muamelesi yapılamaz. Ürün ve pazarlama stratejisi geliştirmenin yanı sıra, Amerika’daki Türk işletmeleri, üretim kapasitelerinin ve kaynaklarının büyük bir bölümünü Amerikan taleplerini karşılamaya vakfetmektedir.

Bu dinamikler, Türk ihracatçıları büyük risklere maruz bıraksa da, ABD’de bir marka oluşturmakla elde edilen küresel prestij dikkate alındığında, başarının sağladığı faydalar, mevcut tehlikelere göre ağır basmaktadır. ABD’de deneyim sahibi olmayan Türk

işletmelerinin, pazara giriş stratejisi geliştirmeleri ve pahalı risklerden kaçınmak ve mümkün olan en büyük pazar payını almak amacıyla ülkenin federal, eyalet ve yerel bazlı düzenlemelerini anlamaları tavsiye edilmektedir. Keza, Amerikan işletmelerinin de Türk pazarını yakinen incelemeleri yerinde bir davranış olacaktır.

Ancak, ABD-Türkiye ticaretini kolaylaştırmaya yönelik en önemli sorumluluk, yukarıda bahsedilen engelleri aşması gerekli siyasi liderler ve kanun yapıcılara aittir. Washington'un, adil olmayan ticari uygulamaları dile getirmesi ve Türkiye'den yapılan ihracata getirilen kısıtlamaları hafifletmesi gerekmektedir. Ankara'nın da, mevcut ihale yasalarını iyileştirerek, fikri mülkiyet haklarını koruması gerekmektedir. Türk liderlerinse, piyasada güveni tesis etmek ve yatırımları teşvik etmek istiyorlarsa, i gerilimleri yatıştırarak, bölgesel krizleri zmeye yönelik çalışmalar yapması gerekmektedir. Başbakan Yardımcısı Mehmet Şimşek'in ifade ettiği gibi, "Türkiye, yüksek gelire sahip bir ülke olmak için reform vaadini yerine getirmelidir"⁴⁹.

Mevcut durumu düzeltici üzümlerin ötesinde, Washington ve Ankara'nın, ABD ile Türkiye arasındaki ticareti 15 Milyar Dolarlık mevcut seviyesinden 20 Milyar Dolara ve daha yukarıya çıkarmak için yeni ve cesur adımlar atması gerekmektedir.

2025 yılı itibariyle 50 Milyar Dolar

ABD ile Türkiye arasındaki ticareti, 2025 yılında 50 Milyar Dolara çıkarmanın formülü karmaşık değildir. Bir nceki bölümde söz edilen engellerin ortadan kaldırılmasına ilaveten, Amerikan-Türk ekonomik ve ticari ortaklıklarının serpileceği ve üçüncü taraf pazarlarına açılacağı güçlü temellerin oluşturulması gerekmektedir.

Bu bölümde öncelikle ABD ile Türkiye arasında yapılması muhtemel STA ile Türkiye'nin, ABD ile AB arasında yürütülen TTYO müzakerelerine dâhil edilmesi hususu ele alınacaktır. STA ve TTYO yollarının iki ülke arasındaki ticaret ve yatırımların geliştirilmesine ne şekilde katkı sunabileceği konusu ele alındıktan sonra, ABD ile Türkiye arasındaki yakın ticari bağlara ilişkin eleştiriler ve iki ülkedeki iş, emek, kanaat ve siyaset önderlerinin bu eleştirileri geri püskürterek, iki ülke arasında STA imzalaması ve Türkiye'nin TTYO'ya dâhil edilmesini ne şekilde gerçekleştirebileceği gibi konular irdelenmektedir.

Bu bölümde ayrıca, ABD ile Türkiye arasındaki ticareti 2025 itibariyle 50 Milyar Dolara çıkarma konusunda önemli rol oynayabilecek mevcut ve yeni ürün ve hizmetler analiz edilmektedir.

2.1. İki Yol, Tek Varış Noktası: Serbest Ticaret Anlaşması (STA), Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTYO) ve ABD ile Türkiye arasındaki Ticaretin Artırılmasına Yönelik Çerçeve

Ülkeler, pazarlarını birbirine açarak, rekabeti, verimliliği ve refahı artırmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla, serbest ticaret anlaşması, iki ya da daha fazla ülke arasında ticaret ve yatırımın kapsam ve içeriğini belirleyen hukuki bir metindir. STA'nın tarafı olan ülkeler, fikri mülkiyet haklarıyla (FMH) ilgili kuralları uyumlu hale getirmekte, yatırımcıları ve çalışanları korumakta ve anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapılmasını sağlayan mekanizmaları tesis etmektedir⁵⁰.

ABD ile Türkiye arasında imzalanacak bir STA, ikili ticaretin yukarılara taşınmasını sağlayacaktır. Hali hazırda, Kongre üyesi Alex Mooney'in ABD Ticaret Temsilcisine Türk hükümetiyle serbest ticaret görüşmeleri yapma yetkisi veren 3685 sayılı Kanun Tasarısı Amerikan Kongresi'nden geçmeyi beklemektedir⁵¹. 3685 sayılı Tasarı 2016 yılında geçse dahi (ya da Ocak 2017'de 115inci Kongre görevine başladığında geçse dahi), ticari görüşmelerin, ABD ile Türkiye arasındaki ticareti tüm yönleriyle ele alan kapsamlı bir STA'yı beraberinde getirmesi pek muhtemel görünmemektedir.

Ancak, ABD ile Türkiye arasında imzalanacak ve her iki tarafın da rekabet konusunda kendisini rahat hissedeceği bazı ürün ve hizmetlerle sınırlı tutulan ve Türkiye'nin Güney Kore ile olan STA'sına benzer şekilde, anlaşmanın daha kapsamlı bir anlaşma olması için kapıyı açık bırakan bir STA, iyi bir çözüm yolu olabilir⁵².

2010 yılında Türkiye ve Güney Kore, kapsamlı bir serbest ticaret anlaşması için müzakereleri başlatmışlardır. Dört tur sonunda, iki taraf, 2012 yılında "Çerçeve Anlaşması" ve "Mal Ticareti Anlaşması"nı imzaladılar. Hizmet ve yatırımların da kapsama dâhil edilmesine yönelik ek müzakereler, 2015'in başlarında mevcut STA'nın kapsamının genişletilmesini sağlamıştır⁵³. Bu süre zarfında, Türkiye ile Kore arasındaki ticaret, 2010 yılındaki 5 Milyar Dolarlık düzeyden, 2012 yılında 6.1 Milyar Dolara; 2014'te ise 7.5 Milyar Dolara yükselmiştir⁵⁴. Washington ile Ankara arasında yürütülen görüşmeler de benzer bir şekilde ilerleyebilir ve ABD ile Türkiye arasındaki ticareti, 2025 yılı itibariyle 50 Milyar Dolara taşıyabilir.

Washington ile Ankara arasında yürütülen STA müzakereleri, daha büyük bir amaca da hizmet edebilir. ABD-Türkiye ticaret görüşmeleri, hali hazırda ekonomik ve ticari ilişkileri sarsan sorunları dile getirmeleri için her iki tarafa da ivme kazandırmaktadır. Daha da önemlisi, Batıdaki en büyük müttefiğiyle ekonomik ve ticari ilişkilerini geliştirmek, Türkiye'yi, AB ile halen devam etmekte olan geniş kapsamlı gümrük birliği müzakerelerini daha ciddiye almaya sevk edecektir.

“Büyük ve dinamik bir Türkiye'yle; artık G20 üyesi olan bir Türkiye'yle; yükselişte olan yeni Türk girişimci sınıfıyla; ikili ilişkilerimizi ciddi manada geliştirmek için esasl bir fırsat olduğunu düşünüyorum.”

Penny Pritzker, ABD Ticaret Bakanı Eylül 2014

Yıllar boyu, Türkiye'nin AB'ye katılma arzusu, siyasi gelişimini ve ekonomik kalkınmasını harekete geçiren bir etken olmuştur. Bu olgu, 1996 yılından bu yana yürürlükte olan Ankara ile AB arasındaki gümrük birliğinde ve 2005 yılından bu yana Brüksel'le sürdürülen üyelik görüşmelerinde görülebilir. Birbirini takip eden Washington yönetimleri, AB'ye katılım Türkiye'de reform yapılmasını teşvik ettiğinden ve demokrasiyi ve ekonomik kalkınmayı güçlendirdiğinden, Türkiye'nin AB'ye girmesini desteklemiştir. Benzer şekilde, Türkiye'nin TTYO'ya dâhil edilmesi de Ankara'nın reform ruhunu canlandırmasını sağlayabilir⁵⁵.

TTYO'ya katılmak, Türkiye için ciddi önem taşımaktadır, çünkü Türkiye'nin AB ile halen yürüttüğü gümrük birliği, Avrupa kulübü üçüncü bir ülkeyle STA imzaladığında Türklere otomatikman serbest ticaret imtiyazı sağlamamaktadır. Bu gariplik, serbest ticaretin en hevesli destekçilerini bile rahatsız etmektedir. Türkiye'nin en büyük iş örgütü olan Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, 2014 yılında yaptığı bir konuşmada, Türk işletmelerinin Avrupa tarafı yeni STA'lara imza attığında ayrımcılıkla karşılaşmaya devam edecekse, AB ile yürütülen gümrük birliğinin, bu sorunlara katlanmaya değer olup olmadığını sorgulamıştır⁵⁶.

ABD ile AB paktından dışlanmak, Türkiye'yi, Türk firmalarına adil ve orantılı bir fayda sağlamasa da, Amerikan mal ve hizmetlerine serbest ticaret imtiyazı vermek zorunda bırakacaktır. AB'nin, Güney Afrika, Cezayir ve Meksika ile yaptığı STA'ların dışında bırakılmak olayın sadece bir boyutudur; ancak TTYO'dan faydalanamamak, Türk tarafı için kabul edilebilir değildir⁵⁷. Yapılan bir tahmine göre, Türkiye'nin TTYO'nun dışında kalması halinde, GSMH'sının yüzde 2.5'ini ve yaklaşık 100.000 işi kaybedeceği düşünülmektedir. (TTYO'nun dışında bırakılmak, Amerika'nın NAFTA partnerleri olan Kanada ve Meksika için daha da kötü olacaktır)⁵⁸ Bazı Türk liderler, Türk firmalarının Amerikan pazarlarına girememesi halinde, AB ile olan gümrük birliğini askıya alacaklarının sinyallerini vermiştir⁵⁹.

Soruna bir çözüm bulmak bakımından, Türk liderlerin ABD'nin FMH ve kamu ihale mevzuatıyla ilgili olarak yaptığı tavsiyelere uyması ve 2016 yılı sonunda başlayacakları gümrük birliğini revize etme görüşmelerini tamamlamak için Avrupalı muhataplarıyla birlikte çaba sarf etmesi gerekmektedir. Türkiye, ticaret ve yatırım koşullarını iyileştirirken, Amerikan hükümeti ve Amerikan iş grupları da, Ankara ile yürütülen gümrük birliği müzakerelerine ivme kazandırmak amacıyla AB yetkilileri ve Avrupa hükümetleri nezdinde lobi faaliyetinde bulunmalıdırlar. Türkiye ile AB'nin gümrük birliğinin kapsamını genişletmesiyle birlikte, ABD ile Türkiye arasındaki ticareti artırmaya yönelik hukuki ve siyasi zemin tesis edilmiş olacaktır.

2.2. Kimler Yararlanıyor, Kimler Kaybediyor, Kimler Destekliyor, Kimler Karşı Çıkıyor? Müttefikler, Eleştirenler ve Yeni Paydaşlar

STA veya TTYO'nun sağlayabileceği faydalara rağmen, serbest ticarete, gerek ABD'de gerekse Türkiye'de karşı çıkanlar vardır. Amerikalıların çoğunluğu, diğer ülkelerle ticarete olumlu yaklaşmasına rağmen, Amerikan halkı STA'lara karşı şüpheli bir tavır takınmaktadır. Anlaşılacağı üzere, Çoğu Amerikalı, fabrikaların kapanması ve "Çin'e iş kaybedilmesi" gibi hususlardan dolayı serbest ticaret anlaşmalarını suçlamaktadır⁶⁰. ABD'deki popülist adaylar 2016 başkanlık seçiminde gövde gösterisi yaparken, serbest ticaret de daha ihtilafli bir konu halini almaktadır. Obama yönetiminin, ticareti teşvik kurumu için Kongre'den onay almaya yönelik verdiği çetin mücadele, ilerideki Amerikan yönetimlerinin yeni ikili ve çok taraflı STA'lar için siyasi sermayeyi tüketme konusunda pek de istekli olmayacağını ortaya koymaktadır. Ayrıca, Türk liderler, demokratik ya da ekonomik reformları uygulamayı ya da Suriye'deki aşırı gruplara karşı daha fazla mücadele sergilemeyi yeniden taahhüt edene kadar, ABD ile Türkiye arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesine karşı çıkanlar olacaktır⁶¹.

Türkiye'de de benzer dinamikler iş başındadır. Ülkenin iş ve politika çevreleri, gerek AB gerekse ABD ile ekonomik ve ticari ilişkilerin geliştirilmesini heyecanla karşılamaktadır. Ancak, Türk sendikaları ve büyük olduğu kadar küçük ve orta ölçekli işletmeler de (KOBİ'ler) çalışma koşulları, işlerin taşerondan hizmet alınarak yapılmasından ve uluslararası rekabetten endişe duymaktadır. Son 15 yıl boyunca, özellikle tekstil şirketleri, fabrika ve işyerlerini, Bulgaristan, Mısır, Romanya ve Türkmenistan'a taşımış vaziyettedirler⁶². Türkiye'yi içine almayan bir ABD-AB ticaret sahası, Türk kamuoyunda Batı karşıtlığını daha da kötü bir hale getirmekten başka bir işe yaramayacaktır.

Ticaret açıkları da, Türkiye için başka bir endişe kaynağıdır. ABD ile Türkiye arasındaki ticaret, 2011 yılında 20 Milyar Amerikan Doları'na ulaştığında, Türkiye, cari işlemler dengesini ağırlaştıracak şekilde, 9 Milyar Doları aşan bir bütçe açığını karşılamaya çalışmaktaydı⁶³. Yerel ve bölgesel gerilimleri de buna ilave edecek olursak, Türk toplumunun geniş kesimleri, liderlerini ekonomiyi liberalleştirmek için gerekli önlemleri almaktan alıkoyan tüm STA'lara karşı daha şüpheli bir yaklaşım ortaya koyacaklardır.

Burada iyi haberse, serbest ticaretin ABD’de ve Türkiye’de destekçilerinin olmasıdır; sonuç itibariyle daha fazla iş ve refah, karşı konulması güç bir fikirdir. Ticaretin artması, Washington ile Ankara arasındaki siyasi bağları daha da kuvvetlendirebilir ya da en azından Washington ve Ankara’yı mevcut durumun daha da kötüleşmesinden alıkoyar. Türkiye, ABD’nin müzakerelere başlama önermelerine eskiden olduğu kadar yatkın olmayabilir; ancak halen ABD için vazgeçilmez bir partner konumundadır; ve ticaret de, Türkiye’yi yeniden Batı dünyasına döndürebilir⁶⁴.

İlgili kuruluşlar, ABD ile Türkiye arasında ekonomik ve ticari işbirliğini geliştirmek için sarf ettikleri çabaları koordine etmelidir. Türk-Amerikan İş Konseyi, TOBB, ABD Ticaret Odası ve TÜSİAD ABD ile Türkiye arasındaki ticari köprünün yorulmak bilmez mimarlarıdır. İki ülkedeki benzer görüşlü gruplarla birlikte hareket eden bu kuruluşlar, kısa ve orta vadeli çalkantılara rağmen ABD ile Türkiye arasındaki serbest ticaretin beraberinde daha iyi ekonomik sonuçlar, daha fazla istihdam ve refahı getireceği mesajını yaymaya devam etmelidir. Sonuçta, refah, barışın en güvenilir hamilerinden biridir.

Şimdi, ABD ile Türkiye arasındaki ticareti 2025 itibariyle 50 Milyar Dolara çıkaracak ürün, hizmet ve yatırımlara dönebiliriz. İkili ticaretin bu rakama ulaşacağı varsayımıyla bu raporda, ABD’den Türkiye’ye yapılacak ihracatın 30 Milyar Dolar; Türkiye’den ABD’ye yapılacak olan ihracatın 20 Milyar Dolar olacağı farz edilmektedir. Bu rakamlar değişebilir, ancak ticari bağların daha da güçlü bir hale gelmesine katkı sunacaktır.

2.3. Türkiye’den ABD’ye Yapılan İhracatın Artırılması ⁶⁵

Daha önce de bahsedildiği gibi, ABD’ye ihracat yapan Türk firmalarının, mevcut mallardaki pazar paylarını korumaları; bu malların daha yüksek değere sahip versiyonlarını üreterek yeni ve rekabetçi ürün ve hizmetler sunmayı hedeflemesi gerekir.

TARIM VE GIDA ÜRÜNLERİ

Türkiye’nin toplam tarım ihracatı, geçtiğimiz on yılda üç katından fazla artış göstermiştir⁶⁶. 2014’te Türkiye’den ABD’ye yapılan toplam 6.3 Milyar Dolarlık ihracat içinde, tütün, taze meyve, tatlı ve şekerleme ile muhtelif gıda ürünleri, ihracatın yüzde 5.2’sine (336 Milyon Dolar) tekabül etmektedir. Bu payın 2025’te sabit kalacağını varsayarsak, Türkiye’den bu kategoride yapılan ihracatlar, kolaylıkla 1 Milyar Doları geçecektir. Türkiye, (özellikle çiftçileri yıllar öncesinden sübvansiyonlar hakkında bilgilendirerek) tarımsal üretimi artırmak için daha

akılcı politikalar izlerse⁶⁷ ve Türk firmaları ABD’de (ülkenin zengin mutfak geleneğini gururla anlatarak) tanıtım kampanyaları düzenlerse bu rakam yükselebilir.

OTOMOBİL, TRAKTÖR VE MAKİNE ARAÇ GEREÇLERİ

Otomobil, Traktör ve makine araç gereçleri, Türkiye’nin sınai üretiminin ve ihracatının dinamosudur. 2014 yılında, Türkiye, her araç sınıfında 1.1 milyon motorlu taşıt ve 40.000 traktör üretimi gerçekleştirerek, ürettiği motorlu taşıtların 900.000’den fazlasını; traktörlerinse 17.000’den fazlasını ihraç etmiştir⁶⁸. Makine araç gereçleri üretimi, 23.3 Milyar Dolar değerindedir⁶⁹. Yedek parça ve malzemelerle beraber, Türkiye’den ABD’ye bu kategoride yapılan satışlar, 2014 yılında 1.35 Milyar Dolara ulaşmış olup, bu rakam Türkiye’nin ABD’ye yaptığı toplam ihracatın yüzde 21.4’üne tekabül etmektedir. 2025 yılı itibariyle, Türkiye, ABD’ye .28 Milyar Dolar değerinde otomobil, traktör ve makine araç gereci satışı yapabilir.

MÜTEAHHİTLİK

2014 yılında ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden, New York şehrindeki harap vaziyetteki La Guardia Havalimanına gittiğinde “Üçüncü Dünya Ülkesinde mi” yaşadığını merak etmiştir⁷⁰. Joe Biden bu tespitinde haklıydı; 2013 yılında Amerikan İnşaat Mühendisleri Derneği (ASCE) ABD’ye altyapısından dolayı D+ puanı vermişti. ASCE, Amerika’nın baraj ve köprülerini, hava ve deniz limanlarını, kara ve demir yollarını, nehir kenarı setlerini ve atık arıtma tesislerini muhafaza etmek ve yeniden inşa etmek için 2020 yılında 3.6 Trilyon Amerikan Doları yatırım yapması gerektiğini hesaplamıştır. Daha ihtiyatlı bir tahminle, bu rakam 2 Trilyon Dolar civarındadır⁷¹.

Sayın Biden ve ASCE, Türk firmalarının Türkiye’de ve yurtdışında taahhüt ettiği yeni ve harika hava limanları ve diğer önemli projelerden çok etkilenecektir. 1972’den 2014’e kadar, Türk müteahhitleri, 103 ülkede 285 Milyar Dolar değerinde 7500 işi tamamlamıştır. Türkiye, 2015’te yayınlanan dünyanın en büyük mühendislik firmaları arasına 43 firma sokmanın gururunu yaşamaktadır⁷².

Türk firmaları, son yıllarda ABD’nin inşaat sektöründe aktif hale gelirken, büyüme için hala potansiyel ve fırsat bulunmaktadır. “Yap-işlet-devret” olarak bilinen projelerle ilgili mevzuatı olmayan ABD’deki birçok eyalet, uluslararası müteahhide yönelik gerekli hukuki adımları attıkları takdirde, Türklerin neleri başarabileceğini görünce şaşkına döneceklerdir. Türk müteahhitler üst düzey kaliteye sahip inşaat malzemelerini kendi memleketlerinden pazarlık yaparak tedarik ettiğinden, ABD’nin yeniden inşasında yardımcı olabileceklerdir. Ayrıca bu müteahhitler, Amerika’daki başarı hikâyelerini saygın gelir akışlarını ve marka olmuş isimlerini en üst seviyelere taşımak için kullanacaklardır.

TÜKETİCİ ÜRÜNLERİ VE MOBİLYA

Çoğu Türk tüketici markası, ABD’de başarı kat etmiş olup, ilerlemesine devam etmektedir. Türkiye’deki mobilya şirketleri Amerikan pazarına gözlerini dikmiş vaziyettedir. 2015 yılının başlarında, Mobilya Sanayicileri ve İşadamları Dernekleri (MOSFED) Başkanı, sektörün önümüzdeki on yılda dünya pazarlarına 15 ila 20 Milyar Dolar değerinde ürün ihraç etmeyi planladığını; bunun 3 Milyar Dolarının da ABD’ye gerçekleştirilmesinin öngörüldüğünü açıklamıştır⁷³. ABD’nin Türkiye’den yaptığı toplam mobilya ithalatının 2014 yılında 51 Milyon Dolar olduğu dikkate alınacak olursa, MOSFED’in ortaya koyduğu bu hedef, oldukça iddialı bir hedeftir. İyi bir pazar araştırması ve ürünlerin müşteriye uygun şekilde düzenlenmesiyle, mobilya ve diğer ev ve büro ürünleri, Türkiye’den ABD’ye yapılan ihracatın temelini teşkil edebilir.

SAVUNMA, GÜVENLİK VE HAVACILIK

Soğuk Savaşın önemli bir bölümünde, Türkiye, savunma, güvenlik ve sivil hava aracı ihtiyaçlarını ABD’den karşılamıştır. ABD’nin müttefiki olan Türkiye, bugünse silah ihtiyacının yarısından fazlasını kendi iç kaynaklarından karşılamaktadır. Uluslararası ortaklıklarla ya da yerel teknik bilgiyle olsun, Türkiye, artık kendi saldırı ve genel maksatlı helikopterlerini, ana savaş tanklarını, eğitim uçaklarını ve savaş gemilerini kendi üretmektedir.

2014 yılında, Türkiye’nin bu kategorideki toplam ihracatı ve ABD’ye yaptığı ihracat, sırasıyla 1.6 Milyar ve 581 Milyon Doları⁷⁴. Daha mütevazı rakamlarla konuşacak olursak, (32 Milyon Dolar seviyesindeki) mühimmat ve savaş gereçleri ihracatı ve (61 Milyon Dolar seviyesindeki) kişisel ateşli silahlar, Türkiye’nin bu kategorideki ihracatını artırmak için halen potansiyel olduğunu ortaya koymaktadır.

DEMİR VE ÇELİK ÜRÜNLERİ

Türkiye’nin ABD’ye yaptığı ihracat, ağırlıklı olarak demir ve çeliğe dayanmaktadır. 2014 yılında, Türkiye’den ABD’ye 1.4 Milyar Dolar değerinde ham ve işlenmiş demir ve çelik ürünleri satışı gerçekleştirilmiş olup, bu rakam ABD’nin toplam ihracatının yüzde 22’sine tekabül etmektedir. Türkiye’nin, dünyanın 10 çelik üreticisi ülkelerden biri olma konumunu koruması muhtemel olduğundan, Türkiye’nin demir ve çelik alanındaki ihracatı 2025 yılında 4 Milyar Doları geçebilir. Amerikan hükümetinin Türk çelik ihracatçılarına uyguladığı telafi edici vergi uygulamasının hafifletilmesi halinde, bu rakam artabilir⁷⁵.

TURİZM VE SAĞLIK TURİZMİ

Türkiye, harika mutfağı ve her gelir grubundan ziyaretçiye yönelik birinci sınıf konaklama imkânlarıyla dünyanın en iyi turistik geçiş imkânlarını sunmaktadır. 2014 yılında, Türkiye'ye yaklaşık 33 Milyar Dolar harcama yapan 40 milyona yakın yabancı turist gelmiştir. Turizm, Türkiye'nin ATM'si, ülkenin imajını geliştiren bir etkidir. (2014 yılında 800.000 turistle) ABD, Türkiye'ye en fazla turistin geldiği ilk 10 ülke içinde yer almaktadır⁷⁶.

Haftalık seyahatler için önemli bir uğrak noktası olmanın yanı sıra, Türkiye, hızla tıp turizmi için de önemli bir yer haline gelmektedir. Sadece 2014 yılının ilk yarısında, tedavi amaçlı olarak 150.000 turist Türkiye'yi ziyaret etmiş ve Türk ekonomisine 328 milyon Dolar gelir kazandırmışlardır. Koroner arter baypas, kalp kapakçığı ameliyatı ve anjiyoplasti gibi pahalı cerrahi müdahaleler, ABD'de 55.000 ila 160.000 Dolar arasında bir maliyete sahipken, Türk hastanelerinde bu rakamın onda birine yapılabilmektedir. Diğer tıbbi işlemler de, ABD'dekine göre Türkiye'de daha ucuzdur⁷⁷.

Doğru bir yatırım ve bilgilendirme kampanyasıyla, sağlık turizmi alanında Türk ve Amerikan şirketleri için yapılacak çok iş olduğunu söyleyebiliriz.

ABD'YE TÜRKİYE'DEN YAPILAN DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR

2012 yılında Türkiye'nin yaptığı toplam doğrudan yabancı yatırım tutarı 31 Milyar Dolardı; bu rakamın sadece 655 Milyon Doları ABD'ye yapılan yatırımlardır. Türk ekonomisinin büyümesi ve ABD-Türkiye arasındaki ticaretin artışıyla bu rakamlar birçok sektörde artış kaydederken, özellikle iki Amerikan sektörüne yatırım yapmak, Türk firmaları için faydalı olabilir. ABD'deki faaliyetlerini genişletmek isteyen Türk firmaları lojistik zincirlerine; bir başka ifadeyle taşımacılığa, depolamaya, stok yönetimine ve lojistiği yönetecek uzmanlara yapacağı yatırımlardan çok istifade edecektir.

Türkiye'deki teknoloji şirketleri için de, Amerika'nın araştırma ve geliştirme (AR-GE) ekosistemi, şirketlerin teknolojik bilgilerini artırmaları ve benimsemeleri için büyük fırsatlar sunmaktadır.

2.4. ABD'den Türkiye'ye Yapılan ihracatın Artırılması⁷⁹

Bir önceki bölüme benzer şekilde, raporun bu bölümünde 2025 yılında ABD'den Türkiye'ye yapılan ihracatın 30 Milyar; Türkiye'den ABD'ye yapılan ihracatın 20 Milyar Dolar olduğu

varsayımıyla hareket edilecektir. Bu rakamlar değişebilir, ancak iki ülke arasındaki ticari bağların gclendirilmesinin ne gibi fırsatlar sunduğunu bize gösterecektir.

TARIM VE GIDA ÜRÜNLERİ

2012 yılında Türkiye, kümes hayvanları ve yem endüstrisinde kullanılmak üzere, toplam 1.12 milyon tonluk soya fasulyesi ithalatının 500.000 tonluk kısmını ABD’den gerçekleştirmiştir. 2015 yılında, bu rakamlar, sırasıyla 900.000 ve 2.1 milyon tona ykselmiřtir⁸⁰. Soya fasulyesi için Aralık 2015 fiyatlarını baz alacak olursak, (ton başına 351 Dolar), bu artış, Amerikan iftisine Türkiye’den ilave 140 milyon Dolar gelir saęlamıřtır⁸¹. Büyümenin ileride artması, daha fazla iş anlamına gelmektedir.

ABD’nin bu kategoride Türkiye’ye yaptığı ihracatta ciddi sorunlarla karşılaşılmaktadır. ABD Tarım Bakanlığı 2012 yılında yaptığı bir açıklamada, Türkiye’ye yapılacak tarım ihracatının mevcut manzarasının “karışık” olduğunu belirtmiřtir⁸². Ülkenin Biyogüvenlik Kanunu ve (Ankara’nın AB kurallarını kabul etmesinin bir sonucu olarak) ithal edilen gıdada genetiği değiştirilmiş organizmalara (GDO’lar) karşı sıfır tolerans anlayışı, Amerika’nın tarım ve gıda ihracatının (zellikle pirinç ihracatında) zarara uğramasına neden olmuřtur⁸³. ABD gıda sektörünün dünyanın geri kalan kısmını GDO güvenliği hususunda ikna etmesi halinde, bunun Amerika’nın Türkiye’ye yaptığı gıda ve tarım ihracatı üzerinde olumlu etkileri olacaktır.

BİYOMEDİKAL TEKNOLOJİ VE SAğLIK

Türkiye’de kişi başına düşen sağlık harcaması 2013 yılında 792 Dolar seviyesindeydi (OECD ortalaması 2.548 Dolardı). Türkiye, 2023 yılı itibariyle 50.000 olan yatak kapasitesini 169.000’e çıkarmayı ve bilişim teknolojisi üzümlerini, sabırla elde edilebilecek sonuçları takip etmek ve verimliliği artırmak için geliştirmeye devam etmeyi planlamaktadır. Türkiye ekonomisi bydk ve ülkenin gen fusu önümüzdeki yirmi yıl içerisinde yaşlanmaya başlayacağından, Türkiye’nin sağlık sektörü, Amerikan işletmecilerine ciddi oranda satış ve yatırım fırsatı sunacaktır⁸⁴. Nitelik ve nicelik yönünden bir artış görülmekle beraber, Türkiye’nin sağlık sektörü, önde gelen Amerikan hastaneleriyle Türk muhatapları arasındaki ortaklığı teşvik edecektir.

İNŞAAT

İnşaat mühendisliği, Türkiye’nin en güçlü olduğu alanlardan biridir. Ancak, Türkiye’nin, Amerikan firmalarının tedarikçi ya da yüklenici olarak katılabileceği bazı “mega projeleri” de bulunmaktadır. Bu projeler arasında, Ankara ve İzmirden itibaren yapılacak olan yüksek

hızlı demiryolu ile –şayet gerçekleşebilirse- Marmara’yı Kara Deniz’e bağlayacak olan yeni su yolu bağlantısı olan İstanbul Kanal Projesi sayılabilir⁸⁵.

Türk inşaat sektörü, Türkiye’nin mevcut altyapısını “güçlendirmek” için ABD’nin bu alandaki uzmanlığından istifade edebilir. 1999 yılındaki depremlerin ardından, Türkiye, imar yasalarını güncellemek ve uygulamak için ciddi adımlar atmıştır. Yine de, ABD’nin teknik ve hukuki alanda zayıf olan noktaların tespiti konusunda verebileceği destek, Türk tarafı için çok faydalı olabilir.

Amerikan inşaat firmalarının Türk pazarında daha fazla etkinlik göstermesi, ABD’nin Türkiye ile olan inşaat ürünleri ticaretini ve sürdürülebilir inşaat faaliyetlerini artıracaktır. ABD Ticaret Bakanlığı, Türkiye’nin, ısıtma, havalandırma, iklimlendirme, soğutma (HVACR), aydınlatma, sıhhi tesisat, yalıtım, kapı ve pencere, cam ve ağaç ürünleri gibi alanlarda ABD’nin ürün satışı yapabileceği önde gelen bir satış noktası olarak değerlendirmektedir. ABD’den Türkiye’ye yapılması muhtemel satışlar, sadece ağaç ürünleri alanında bile 2017 yılında 140 Milyon Dolar seviyesinde gerçekleştirilebilir⁸⁶.

SAVUNMA, GÜVENLİK VE HAVACILIK

Türkiye, savunma ihtiyaçlarını karşılama hususunda giderek kendine yeter bir konuma gelse de, hala önemli bir silah ihracatçısı konumundadır. Amerika’nın müttefiki olan Türkiye, 2013 yılında, savunma alanında dünyanın en büyük yedinci alıcısı iken, ABD’nin yaptığı savunma ihracatında ilk sırayı almıştır⁸⁷. Türkiye’nin ABD’den yaptığı ithalat, hava taşıtlarıyla beraber, hemen her yıl yüz milyonlarca Dolar değerinde büyük ve küçük silah alımı şeklinde gerçekleşmektedir.

Ancak, Türkiye, askeri yazılımlarda kullanılmak üzere kendi teknik tasarım uzmanlığını geliştirdiğinden dolayı, Amerikan firmaları Türkleri üretemeyeceği, hassas güdümlü mühimmat, güdümlü füze, güdüm sistemi, sensörler ve ileri teknoloji gerektiren diğer sistemlere ağırlık vermektedir. Bunun sonucunda da, ABD’nin Türkiye’ye yapacağı askeri alandaki satışlar, Türk savunma yüklenicilerinin bu faaliyetlere daha fazla katılımını gerekli kılmaktadır.

Bu durum her ne kadar Amerikan savunma şirketlerinin üretim zincirini sekteye uğratmakta ve Türkiye’ye ilave kaynak maliyeti çıkarmaktaysa da, üçüncü taraflara yapılacak satışlar açısından da mükemmel fırsatlar sunmaktadır. (Amerikan mevzuatına göre, Kongre, ortak girişim ve üçüncü taraflara yapılan satışlar da dâhil olmak üzere ABD’nin yaptığı tüm askeri

ihracatları gözden geçirmek zorunda olduğundan) Amerikan mevzuatından kaynaklanan yasal kısıtlamalar, bu tür satışları engellemediği takdirde, ABD ve Türkiye'nin Afrika, Körfez Ülkeleri, Kafkaslar ve Asya'da savunma alanında ortaklık tesis etmesi için büyük fırsatlar bulunmaktadır. Burada bir takım dikkat çekici ve şaşırtıcı durumlar göze çarpmaktadır; ABD'nin ve Türkiye'nin müttefiki olan Azerbaycan, 2014 yılında silahlarının yüzde 85'ini Rusya'dan ithal etmiştir. Bu durum, Washington ve Ankara'nın büyük çaplı ortak savunma projeleri üzerinde düşünmeleri için önemli bir ikaz niteliğindedir⁸⁸.

ENERJİ

Türk enerji pazarı, ABD için en fazla gelecek vaat eden pazarlardan biridir. 2014 yılında, ABD'den Türkiye'ye yapılan kömür ihracatı, 560 Milyon Dolara ulaşırken, petrol ürünleri ve sıklık hidrokarbon ihracatı 580 Milyon Amerikan Doları olarak gerçekleşmiştir.

Yakıt satışı haricinde, Türkiye'nin enerji ihtiyacında hızla oluşan artış, Amerikan firmalarının bu ihtiyacı karşılaması açısından dikkat çekicidir. Rusya ile ilişkileri bozulan Türkiye, Doğu Akdeniz ve Orta Doğu'daki diğer kaynaklardan doğal gaz temin etmeye karar vermiştir. Ankara'nın ayrıca enerjide ithalata bağımlılığı azaltmak amacıyla yerel enerji kaynağı geliştirmeye ihtiyacı vardır. Türkiye, bu amaçla, jeotermal, rüzgâr ve güneş enerjisi gibi yenilenebilir kaynakların yanı sıra kömür, hidroelektrik ve nükleer enerji gibi konvansiyonel enerji kaynaklarını geliştirmeyi amaçlamaktadır. Elektrik şebeke operatörleri, mevcut kayıpları azaltacak akıllı şebeke seçeneklerini oluşturmayı istemektedir. Salt bu girişim bile tak başına 5 ila 6 Milyar Dolarlık bir maliyeti beraberinde getirmektedir⁸⁹.

Kısaca ifade etmek gerekirse, Türkiye'nin mevcut enerji ihtiyaçları, Amerikan enerji şirketlerinin gelir akışını rahatlatılabilir.

FİNANS HİZMETLERİ

Türk finans sektörü, son 15 yılda ciddi ölçüde büyüme kat etmiştir. 2014 yılı itibariyle toplam büyüklüğü 1.4 Trilyon Dolar olan bankacılık sektöründe 34 mevduat bankası, 13 kalkınma ve yatırım bankasıyla beş katılım bankası (İslami bankacılık) yer almaktadır. Bu kuruluşların 21'inin elinde ciddi oranda yabancı sermaye bulunmaktadır⁹⁰. Türk banka ve sigorta şirketleri öylesine güçlüdür ki, bu banka veya şirketlerden biri bile 2007-2009 döneminde başarısız olmamış ya da hükümetin banka veya şirket kurtarma paketine ihtiyaç duymamıştır. Özel emeklilik planları, finansal kiralama, faktöring ve tüketici kredileri gibi diğer finansal hizmetlerin de gelişmesi beklenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun yüzüncü yılı olan 2023 yılında, Türk hükümeti, İstanbul'da yapılması planlanan Uluslararası Finans Merkezi'ni tamamlamayı hedeflemektedir. Bu planla, eski bir başkent olan İstanbul'u küresel finans merkezi haline getirmek için İstanbul'un Anadolu yakasında yeni bir bölge kurulması amaçlanmaktadır.

Ekonomik büyümenin ivme kazanması ve Türkiye'nin iç ve bölgesel gerilimlerinin yatışmasıyla birlikte, Amerikan finans şirketlerinin, İstanbul'da ve Türkiye'nin diğer şehirlerinde kendisini ispatlaması için iyi bir imkân doğmuş olacaktır.

BİLİŞİM VE HABERLEŞME TEKNOLOJİSİ (BHT)

BHS, Amerikan şirketlerinin Türkiye'de satışlarını artırabileceği, hizmet sağlayıp yatırım yapabileceği bir başka sektördür. 2016 yılında Türkiye'nin, sadece bu sektörde 25 Milyar Dolarlık harcama yapması beklenmektedir. Bu harcamalara, donanım, yazılım ve diğer bilişim ve haberleşme teknolojisi hizmetleri dâhildir. Veri merkezleri, akıllı telefonlar ve tabletler gibi alanlarda büyük satış imkânları sağlamanın yanı sıra, Türkiye, 2016 yılında 4G mobil veri ağını inşa edip geliştirmeye başladığında ciddi yatırım imkânları oluşacaktır. Ayrıca, Türkiye'nin mevcut fiber optik kablo ağının eksikliği dikkate alındığında, bu alanda yapılacak imalat yatırımları da kazançlı bir yöntem olarak karşımıza çıkabilir⁹¹.

İLAÇ SEKTÖRÜ

300 şirket, 8000 ilaç türü ve 30.000 çalışanıyla Türkiye'nin ilaç pazarı 2014 yılında 23 Milyar Dolar değerindeydi; ihracatsa 7.5 Milyar Dolar'dı. Aynı yıl Türkiye, ABD'den 420 Milyon Dolar değerinde ilaç ithal etmiştir. Türkiye, mevcut kapsamını, jenerik ilaç üretiminden yeni ilaçları keşfetmeye doğru genişletirken, ABD'nin önde gelen ilaç şirketleri, son yıllarda Türk pazarına giriş yapmış ve yatırım yapmışlardır.

ABD'den daha fazla iş ve yatırım çekmek için Ankara, bazı engellerin üstesinden gelmek durumunda kalacaktır. Bu raporda daha önce de söz edildiği üzere, patent mevzuatının güçlendirilmesi, daha fazla sayıda Amerikan firmasını Türk pazarına yatırım yapmaya ve Türkiye ile ticaret yapmaya teşvik edecektir.

FMH'den çok daha önemli olan bir konu da, Türk hükümetinin referans fiyat uygulaması ve kur dönüştürme politikalarıdır. Türk sağlık sisteminde özel çalışan doktorlar üzerinde önemli bir denetim otoritesi söz konusudur; devlet, ilaç, ekipman ve tedavi fiyatlarıyla ilgili olarak tıp hizmeti veren mercilerle müzakerede gereğinden fazla role sahiptir. Türk lirasındaki dalgalanmalar ve devletin, (bazen karlılığı düşürerek) iyi bir pazarlık payına sahip olması sebebiyle Türkiye, ilaç üreticilerinin ürünlerini satmadığı ve hastaların da yeterli bakım hizmeti

almadığı bir durumla karşı karşıya kalmaktadır⁹². Bu konular dile getirilecekse, o zaman ilaçlar Türk ekonomisinde ve ABD ile Türkiye arasındaki ticarete büyüme kat edilebilecek bir sektör olacaktır.

TAŞIMACILIK VE LOJİSTİK

Türkiye'nin, Doğu ile Batı ve Kuzey ile Güney arasında bir köprü olduğunu söylemek her ne kadar klişe olsa da, doğrudur. Türkiye'nin Boğazları (İstanbul ve Çanakkale Boğazları), dünyanın en stratejik suyollarıdır. Akdeniz ile Kara Denizi birbirine bağlamaktadırlar. Orta ve Doğu Avrupa'nın önemli bir sevkiyat rotası olan Tuna havzasıyla birlikte, dünyanın kargo ve enerji trafiğinin önemli bir bölümü, Türkiye üzerinden gerçekleştirilmektedir.

Bugünse, Türkiye'nin dünyanın geri kalan bölümüyle yaptığı ticaret giderek artarken, her yıl daha fazla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerek Türkiye içinde gerekse yurtdışına seyahat etmektedir. Tüm bu insan ve kargonun dolaşımını sağlamak amacıyla, Türkiye'nin gemi, motorlu taşıt ve demir yolu taşıt ve malzemesi alması ve insan ve mal dolaşımını sevk ve idare edebilmek için, hava, kara, demir ve su trafiği kontrol sistemlerine yatırım yapmaları gerekmektedir⁹³. Türk firmalarının Amerikan'ın fiziksel altyapısına yardımcı olmasından çok daha fazla oranda, Amerikan şirketleri de Türkiye'nin taşımacılık ve lojistik ihtiyaçlarına katkı sunarak esasen kendi işletmelerine yardımcı olabilirler.

ABD'İN TÜRKİYE'DEKİ DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLARI

Türkiye, 2014 yılında yapılan doğrudan yabancı yatırımlardan yaklaşık 12 Milyar Dolar gelir elde etmiştir. Bu oran, küresel payın yüzde birine tekabül etmektedir. Bir uzmana göre, Ankara, siyasi, hukuki ve güvenlikle ilgili mevcut koşullarını düzeltebilirse, doğrudan yabancı yatırımlarla ilgili olarak küresel ekonomideki payı üç katına çıkabilir⁹⁴.

Kurulan fabrikalar ve yaratılan iş imkânlarıyla beraber, ABD, Doğrudan Yabancı Yatırım konusunda Türkiye'de birinci sırada yer almaktadır. Dolayısıyla, AR-GE, Amerikan firmalarının fark yaratabileceği bir alandır. Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı (YDTA) Başkanı Arda Ermut, Türkiye'nin AR-GE ekosistemini ve inovasyon kapasitesini en öncelikle konu olarak görmektedir. YDTA, bu alanda nasıl ortaklık tesis edilebileceği konusunda Türk ve yabancı yatırımcılara rehberlik etmeye büyük önem atfetmektedir.

(Özellikle teknoloji alanında) AR-GE'nin ötesinde, Türk ekonomisinin diğer sektörleri de, doğrudan yabancı yatırıma ihtiyaç duymaktadır. YDTA, yatırımcıları çekmek için 16 sektörle ilgili kapsamlı çalışmayı birçok dilde yayımlamıştır⁹⁵.

2.5. ABD-Türkiye'nin Üçüncü Taraf Pazarlarda Yaptığı İşbirliğinin Geleceği

Amerikan firmaları, Türkiye'yi çevreleyen 1.5 milyar insanın yaşadığı 25 Trilyon Dolarlık pazardaki faaliyetlerini nasıl daha da artırabilir? Türk firmaları, ABD üzerinden, 3 milyardan fazla insanın yaşadığı, 50 Trilyon Dolarlık bir pazar olan Kuzey ve Güney Amerika ve Asya-Pasifik ülkelerine nasıl açılım sağlayabilir?

Kısa ve orta vadede, girişimcilerin, üçüncü tarafların pazarlarına açılmak için, ABD ile Türkiye arasında imzalanacak bir STA'yı, TTYO'yu ya da Trans-Pasifik Ortaklığını (TPO) beklemelerine gerek bulunmamaktadır. ABD ve Türkiye'nin, büyük fırsatlar sunan diğer ülkelerle imzaladığı başarılı STA'lar bulunmaktadır.

Daha önce de bahsedildiği gibi, AB ile gerçekleştirdiği gümrük birliği dışında, Türkiye'nin 20'den fazla ülkeyle STA'sı bulunmaktadır. ABD'nin, aralarında Ürdün ve İsrail gibi ülkelerin olduğu bazı ülkelerle serbest ticaret anlaşmaları bulunmaktadır. Türk tarafıysa, Doğu Avrupa, Balkanlar, Kafkaslar ve Batı Asya ile ABD'nin serbest ticaret anlaşmasının bulunmadığı Batı Asya ile STA'ları mevcuttur. Ankara, halen de Washington'un serbest ticaret anlaşmasının bulunmadığı ülke ve bölgesel örgütlerle STA görüşmeleri yapmaktadır⁹⁶.

Türkiye bağlantısı, Amerikan firmaları için özellikle Orta Doğu ve Kuzey Afrika'daki faaliyetlerinde çok faydalı olacaktır.

Buna en güzel örneklerden biri Irak'tır. Türkiye'nin Kuzey Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimine (KBY) yaptığı ihracatlar, 2007 yılındaki 1.4 Milyar Dolarlık seviyeden 2013 yılında 8 Milyar Dolara yükselmiştir⁹⁸. KBY, Türkiye'ye ham petrol satmakta ve komşusunun artmakta olan doğal gaz talebini önümüzdeki yıllarda karşılamayı planlamaktadır. KBY'nin, Bağdat'la olan gelir paylaşımı anlaşmazlıklarının arabuluculukla çözülmesi ve tabii ki, Irak ve Suriye'deki iç savaşların son bulması gibi durumlar haricinde, milyarlarca dolar Doğrudan Yabancı Yatırıma ihtiyacı bulunmaktadır⁹⁹. ABD ve Türkiye hükümetleri, Amerikan ve Türk firmalarıyla beraber, bu sorunların çözümünde büyük bir rol oynayabilir.

Amerikan-Türk işbirliğinde gelecek vaat eden bir başka nokta da İran'dır. (Yakın bir gelecekte Amerikan şirketlerine kapalı kalmaya devam etmesi muhtemel) Enerji sektörü dışında, İran tarım, inşaat ve imar, tüketici malları, taşımacılık ve lojistik ile elektrik şebekesi alanlarında yatırım ve ticaret partneri arayışı içindedir. Şüphesiz, Amerikan şirketlerinin, İran'ın nükleer programı ile ilgili Ortak Kapsamlı Eylem Planının başarılı olup olmayacağını görmek üzere, 2017'ye kadar beklemeleri muhtemeldir.

Türk tarafı da, Amerikan bağlantısından istifade etmelidir. Özellikle Kuzey ve Güney Amerika Kıtasında, Amerikan şirketleriyle birlikte ABD’de lojistik ve imalat üslerinin tesis edilmesiyle, şirketler Türk firmalarının küresel faaliyet alanını genişletebilir ve Türkiye’nin toplam dış ticaretini artırabilirler. Ankara’nın Mercosur grubuyla (Arjantin, Brezilya, Paraguay, Uruguay ve Venezuela), bu ülkeler Washington ile STA imzalamadan önce serbest ticaret anlaşması görüşmelerine başlamaları halinde, Türk şirketleri Amerikan muhatapları için son derece değerli bağlantılar haline alacaktır.

SERBEST TİCARET ANLAŞMALARI⁹⁷

ABD (YÜRÜRLÜKTE OLAN)	TÜRKİYE (YÜRÜRLÜKTE OLAN)	TÜRKİYE (GÖRÜŞMELERİ DEVAM EDEN)	TÜRKİYE MÜZAKERELERE YENİ BAŞLANAN YA DA MÜZAKERELERE BAŞLANMASI TEKLİF EDİLEN
Avustralya	EFTA (Avrupa Serbest Ticaret Ortaklığı)	Demokratik Kongo Cumhuriyeti	ABD
Bahreyn	Arnavutluk	Ekvator	Cezayir
Dominik Cumhuriyeti	Bosna Hersek	Japonya	Dominik Cumhuriyeti-Orta Afrika Serbest Ticaret Anlaşması
El Salvador	Fas	Kamerun	Güney Afrika
Fas	Filistin	Kolombiya	Kanada
Guatemala	Güney Kore	Körfez İşbirliği Konseyi	
Güney Kore	Gürcistan	Libya	
Honduras	İsrail	Meksika	
İsrail	Karadağ	MERCOSUR	
Kanada	Makedonya	Peru	
Kolombiya	Malezya	Seyşeller	
Kosta Rika	Mauritius	Ukrayna	
Meksika	Mısır		
Nikaragua	Sırbistan		
Panama	Şili		
Peru	Tunus		
Singapur	Ürdün		
Şili			
Umman			
Ürdün			

Sonuç

Acil çözüm gerektiren sorunlarla uğraştıkları bir dönemde ABD ve Türkiye neden ikili ticaret ve yatırımları artırmaya çalışmalıdır?

Washington yönetimiyle birkaç yıl öncesinde sorun yaşamış başka bir müttefik ülke örneği, bu soruya bir cevap vermektedir.

ABD ile İsrail arasındaki siyasi ilişkiler, bir süredir fırtınalı bir seyir izlemektedir. İki ülke arasındaki “özel ilişkinin” zayıflamış olmasına rağmen, 1985 yılından bu yana ABD ile İsrail arasında yapılan müteakip serbest ticaret anlaşmaları (STAlar), 47 Milyar Dolar değerinde bir dostluğu ve her iki tarafta da çok sayıda paydaşı yaratmıştır¹⁰⁰. Bu paydaşlar, mal ve hizmetlerin akışını muhafaza ederek, siyasi ilişkilere bir zarar gelmesini engellemektedir.

Dolayısıyla ülkeler arasındaki ticari bağların genişlemesi, diplomatik gerilimleri hafifletmekte ve ülkeler arasındaki ilişkilerin iyileştirilmesi için kapıyı açık bırakmaktadır. Sadece 8ç2 milyon nüfusa sahip bir ülke olan İsrail, ABD ile 47 milyar Dolar değerinde mal ve hizmet ticareti yapabiliyorsa, bu durum, 75 milyon nüfusa ve dinamik bir ekonomiye sahip Türkiye için bir nevi uyarı niteliği taşımaktadır.

Yakın ekonomik ve ticari ilişkiler, her derde deva değildir, ancak çok fayda da sağlayabilir. *Yeniden Başlama ve Yenilenme* adını taşıyan bu rapor, Amerikan-Türk Konseyi'nin (ATK), ABD ile Türkiye arasındaki ticaretin ve yatırım bağlarının güçlendirilmesinin, jeopolitik bir boyutu da bulunmaktadır.

Bu raporda, ABD ile Türkiye arasındaki ticaretin 2025 yılında 50 Milyar Dolara çıkarılmasının, aşağıdaki şekilde gerçekleşmesi önerilmektedir: Washington ve Ankara, gerekli mevzuatı uygulamalı ve ticaret ve yatırım ortamını iyileştirmek için gerekli politikaları benimsemelidir. ABB açısından bakıldığında, bu, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) gibi programlarda şeffaflığın artırılması ve demir, çelik, meyve ve sebze ya da tekstil ve deri ürünü olmalarına

bakılmaksızın, Türk ihraç ürünlerine karşı uygulanmakta olan ayrımcı uygulamalarla nispeten yüksek tarifelerin hafifletilmesi anlamına gelmektedir.

Türkiye için kamu ihale kanunu ve fikri mülkiyet hakları (FMH), lisanslama kuralları ve diğer yönetmelikler gibi hantal bürokratik ve hukuki süreçlerin ifade edilmesi, şeffaflığı ve rekabet edebilirliği geliştirmek; böylelikle Amerikan yatırımcılarını cezbetmek açısından bir yere kadar etkili olabilmektedir. Ayrıca, Türkiye'nin mevcut güvenlik koşullarının iyileştirilmesi, demokratik reformlara yeniden başlanması ve ekonomi ve parayla ilgili karar alma mekanizmasının popülist baskılardan arındırılması, Türkiye'de piyasaya olan güvenin yeniden tesisine katkı sunacaktır. Amerikan ve Türk işletmeleri, politika yapıcılarının gerekli değişiklikleri yapmaları kaydıyla daha fazla ticaret ve yatırım yapmaya hazır olduklarına dair sinyalleri hükümetlerine vermeleri gerekmektedir.

Ticaret ve yatırımın ana etkenleri olan Amerikan ve Türk firmaları, salt ticaret ve yatırımı artırmaktan daha fazla şey yapabilirler. Amerikan firmalarının, Türk pazarının Amerikan mal ve hizmetlerine açık olmakla beraber rekabetçi de olduğunu akılda tutmaları gerekmektedir. Keza, Türk firmaları, ticari faaliyetlerini desteklemek bakımından ABD'de güçlü bir lojistik üs kurmanın yanı sıra, Amerikan tüketicilerinin talep ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş daha fazla yüksek değerli ürün ve hizmet üretmek için strateji geliştirmelidirler.

Mevcut engeller aşıldığı sürece, Ankara, ikili bir STA için görüşmelere başlamak amacıyla ticari bağlarını daha güçlü temeller üzerine oturtmalıdır. Amerikan hükümeti de, AB ile yürütülen gümrük birliğinin kapsamının genişletilmesine ilişkin müzakerelerde Türkiye'ye destek olarak, Türkiye'nin Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı'nın (TTYO) bir parçası haline gelmesine imkân sağlamalıdır.

Türkiye ile Avrupa Birliği arasındaki müzakerelerin, beklenildiğinden daha uzun süre alması halinde, ABD ve AB, Türklerin TTYO müzakerelerine gözlemci sıfatıyla katılmasına izin vermelidir. Türkiye'nin geçici olarak TTYO kapsamından haksız yere çıkarılmanın yükünü taşıyamaması; AB ile olan mevcut gümrük birliği anlaşmasını askıya almaması ve Batı ile olan en hayati bağlarını kesip atmaması için, Washington ve Brüksel bu konuda gerekli önlemleri almalıdır.

ABD ve Türkiye'nin karşı karşıya olduğu sorunlar ciddi ve karmaşık olsa da, üstesinden gelinemeyecek sorunlar değildir. ABD ile Türkiye arasında bir STA yapılması ve ardından Türkiye'nin TTYO'ya katılımı, Amerikan ve Türk girişimcileri yeni sektörlerle yatırım yapmaya ve üçüncü pazarlara açılmaya teşvik edeceği gibi, mal ve hizmet ticaretini de artıracaktır. ABD ile Türkiye arasında güçlü bir ekonomik ve ticari ortaklığı isteyen kişiler, bizleri bekleyen sonsuz fırsatlar hususunda liderlerini ikna edebilirlerse, 2025 yılında 50 Milyar Dolar hedefi, sadece gerçekleşmekle kalmaz, aynı zamanda mütevazı bir hedef halini alır.

NOTLAR

For purposes of simplicity and spacing, this report will provide only shortened URLs where available. The author is happy to send the most recent links to readers upon request.

- 1 U.S. Census Bureau, "Trade in Goods with Turkey," <https://goo.gl/Ftf0wI>; T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Türkiye ile Ticaret" [Trade with Turkey], <https://goo.gl/G2fuXc>.
- 2 Engineering News Record's "The 2015 Top 250 International Contractors" includes 43 Turkish and 32 American firms: <http://goo.gl/bDw3Yd>.
- 3 U.S. Census Bureau, "Trade in Goods with Turkey," <https://goo.gl/Y4cUha>.
- 4 Ibid.
- 5 According to a U.S. Department of Commerce study, every \$1 billion of U.S. exports in 2014 supported 5,796 American jobs. As such, U.S. exports to Turkey in 2014 (\$11.6 billion) sustained more than 67,000 U.S. jobs: Chris Rasmussen and Martin Johnson, "Jobs Supported by Exports 2014: An Update," 4 March 2015, <http://goo.gl/k2EEs2>.
- 6 U.S. GDP from International Monetary Fund, "Report for Selected Countries and Subjects," <http://goo.gl/P3WGW8>, 2014 foreign trade data from U.S. Census Bureau, "Annual Trade Highlights," <https://goo.gl/k0cG79l>.
- 7 Office of the U.S. Trade Representative [hereafter USTR], "Free Trade Agreements," <https://goo.gl/szh1YJ>.
- 8 Kemal Kirişçi, "Turkey and the Transatlantic Trade and Investment Partnership: Boosting the Model Partnership," Brookings Institution, Sept. 2013, p. 9.
- 9 The World Bank, "Country and Lending Groups | Data," <http://goo.gl/w4hWHK>.
- 10 The World Bank, "Data | Turkey," <http://goo.gl/bvCTu>; "Turkey: Overview," <http://goo.gl/Q7WoHD>.
- 11 Republic of Turkey Investment Support and Promotion Agency [hereafter İSPAT], "Foreign Trade," <http://goo.gl/Ok8kSp>.
- 12 Joint U.S. Chamber of Commerce-Union of Chambers and Commodity Exchanges (TOBB) Report [hereafter USCC-TOBB], "Upgrading the U.S.-Turkey Commercial Relationship: A Shared Vision towards a U.S.-Turkey Free Trade Agreement," September 2015, <https://goo.gl/B8AFGC>, p. 2.
- 13 T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Türkiye'nin STA'ları" [Turkey's FTAs], <http://goo.gl/vuOWSN>. Oman is the only GCC country with which the United States has an FTA. See <https://goo.gl/szh1YJ>.
- 14 The White House, "Fact Sheet: U.S.-Turkey Economic Partnership," 16 May 2013, <https://goo.gl/U5scej>.
- 15 Not to be confused with the Turkey-U.S. Business Council (Türkiye-ABD İş Konseyi—TALK), which operates under Turkey's Foreign Economic Relations Board (Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu—DEİK).
- 16 U.S. Department of Commerce, "Fact Sheet: The U.S.-Turkey Framework for Strategic Economic and Commercial Cooperation (FSECC) Trade and Investment Activities (2010-2011)," 19 October 2010, <http://goo.gl/pw11kH>.
- 17 The White House, "Fact Sheet: U.S.-Turkey Economic Partnership."
- 18 U.S. Census Bureau, "Trade in Goods with Turkey," <https://goo.gl/Y4cUha>.
- 19 T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Türkiye ile Ticaret," <https://goo.gl/G2fuXc>; USCC-TOBB, "Upgrading the U.S.-Turkey Commercial Relationship," pp. 30-31; Sevtap Akgüloğlu, "Türkiye-ABD Arasındaki Ekonomik ve Ticari İlişkiler - Fırsatlar" [Economic and Commercial Relations—Opportunities between Turkey-USA], March 2012, <http://goo.gl/XhYpTs>, pp. 13-18.
- 20 Ibid.
- 21 "Ernst & Young's Attractiveness Survey, Turkey 2013: The Shift, the Growth, and the Promise," <http://goo.gl/vswQIL>, p. 24.
- 22 İSPAT, "FDI in Turkey," <http://goo.gl/aqPBcm>; "Ernst & Young's Attractiveness Survey, Turkey 2013," p. 24.
- 23 The White House, "Fact Sheet: U.S.-Turkey Economic Partnership," "Investing in the U.S.," Export.gov, <http://goo.gl/l14bXK>.
- 24 United Nations Conference on Trade and Development [hereafter UNCTAD], "World Investment Report 2015, Country Fact Sheet: Turkey," <http://goo.gl/t4xyI8>; USTR, "Turkey," <https://goo.gl/TRpu53>.

- 25 Kemal Derviş, "Returning from the Brink: Turkey's Efforts at Systemic Change and Structural Reform," and Roque B. Fernandez, "Comment on Kemal Derviş," in Timothy Besley and Roberto Zaghera (eds.) *Development Challenges in the 1990s: Leading Policymakers Speak from Experience*, <https://goo.gl/5Afh5y> (World Bank, 2005), p. 81-107; Mihai Macovei, "Growth and economic crises in Turkey: Leaving behind a turbulent past?" October 2009, <http://goo.gl/VkCE5v>.
- 26 The World Bank, "GDP growth (annual %)," <http://goo.gl/S11oC>.
- 27 U.S. Census Bureau, "Trade in Goods with Turkey," <https://goo.gl/Y4cUha>.
- 28 USTR, "Turkey," <https://goo.gl/TRpu53>; U.S. Census Bureau, "Annual Trade Highlights," <https://goo.gl/k0cG79>.
- 29 The World Bank, "World Integrated Trade Solution (WITS)," <http://goo.gl/puVFIF>; ISPAT, "Foreign Trade," <http://goo.gl/Ok8kSp>.
- 30 On how the Fed's QE and interest rate affected emerging markets, see Jasmeet S. Marwah, Neha Ghelani, Tushar Shinde, "Fed Rate Hike and the Impact on the Emerging Markets," Stout Risius Ross Global Financial Advisory Services, Fall 2005, <http://goo.gl/kBfkHK>.
- 31 Richard Dobbs, Susan Lund, Tim Koller, Ari Shwayder, "QE and ultra-low interest rates: Distributional effects and risks," The McKinsey Global Institute, <http://goo.gl/FEqDLA>, November 2013, p. 37.
- 32 Erik Brattberg, "Shutdown hurts U.S. global economic interests," CNBC.com, 8 October 2013; Steven Perlberg, "S&P: The Shutdown Took \$24 Billion Out of the U.S. Economy," Business Insider, 16 October 2013.
- 33 "Commerce Secretary Pritzker at Business Forum in Istanbul," 30 September 2014, <http://goo.gl/vQBvWk>; ATC Special Report, "Overview and Analysis of Remarks by His Excellency Mehmet Şimşek, Deputy Prime Minister for Economic and Financial Affairs of the Republic of Turkey," 7 January 2016.
- 34 USCC-TOBB, "Upgrading the U.S.-Turkey Commercial Relationship," p. iii.
- 35 USTR, "2015 National Trade Estimate Report on Foreign Trade Barriers," <https://goo.gl/BTPOVp>, p. 393-99.
- 36 Emre Deliveli, "The strong dollar and the Turkish economy," *Hürriyet Daily News*, 16 February 2015; Mehmet Çetingüleç, "Turkish exports plunge," *Al-Monitor*, 16 July 2015.
- 37 The World Bank, "Economic Activity in Turkey Slowing Down as Political Uncertainty Continues," 14 October 2015, <http://goo.gl/tUSCmI>.
- 38 The World Bank, "Ease of Doing Business in Turkey," <http://goo.gl/JvezV8>; Transparency International, "Corruption Perceptions Index 2015," <http://goo.gl/3O7T4G>, <https://goo.gl/Yx7FuT>.
- 39 Soumitra Dutta, Bruno Lanvin, and Sacha Wunsch-Vincent (eds.) "The Global Innovation Index 2015," <https://goo.gl/F6SHPA>, p. xxx; OECD, "Turkey," <http://goo.gl/lZoZ54>.
- 40 YASED, "UNCTAD Dünya Yatırım Raporu 2015 Lansmanı" [UNCTAD World Investment Report 2015 Launch], <http://goo.gl/e9P0YU>, p. 10-11.
- 41 USCC-TOBB, "Upgrading the U.S.-Turkey Commercial Relationship," p. iii, 41.
- 42 Author's interview with officials from the Turkish Ministry of Economy, January 2016.
- 43 T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Amerika Birleşik Devletleri'ne İhracat Konusunda Genel Bilgiler ve Değerlendirme," <http://goo.gl/5CcA6a>.
- 44 USCC-TOBB, "Upgrading the U.S.-Turkey Commercial Relationship," p. iii, 41.
- 45 Marin Weaver, "Expanding Turkey's Exports through the Generalized System of Preferences (GSP) Program," <https://goo.gl/bmJhZ9>, p. 16.
- 46 McKinsey & Company and Turkey-U.S. Business Council [hereafter McKinsey-TAİK], "Türk-Amerikan Ticaret Hacmi Tanı Çalışması / A Diagnostic Overview of Turkish Exports to the United States," 6 November 2009, <https://goo.gl/op173L>, p. 7, 11.
- 47 Ibid.
- 48 "Türk firmaları ABD'yi keşfetmeye başladı" [Turkish companies have begun to discover USA], *Türkisch NY*, 23 December 2014.
- 49 "Mehmet Şimşek: Yeter ki sözümüzü tutalım" [Mehmet Şimşek: So long as we keep our promise], *Hürriyet*, 25 January 2016.

- 50 "U.S. Free Trade Agreements," Export.gov, <http://goo.gl/zUxH>.
- 51 For the full text of the resolution, see "H.R. 3685 – United States-Turkey Free Trade Promotion Act of 2015," introduced 6 October 2015, <https://goo.gl/bUJknk>.
- 52 On a similar note, it is worth remembering that the process that led to the creation of the EU in 1993 started with the European Coal and Steel Community (ECSC) in 1951.
- 53 ISPAT, "Turkey and South Korea expand FTA," <http://goo.gl/jnkthq>; "Framework Agreement Establishing a Free Trade Area Between the Republic of Korea and the Republic of Turkey," <http://goo.gl/D046Xd>; Korea Customs Service, "Agreement of Goods Between the Republic of Korea and the Republic of Turkey," <http://goo.gl/3JpX1U>.
- 54 T.C. Dışişleri Bakanlığı, "Türkiye-Güney Kore Siyasi İlişkileri" [Turkey-South Korea Political Relations], <http://goo.gl/M1hDr3>; "Turkish economy minister to visit South Korea to boost trade," *Hürriyet Daily News*, 22 February 2015.
- 55 Bahadır Kaleağası and Barış Ornarlı, "Why Turkey Belongs to the Transatlantic Economy," *The Hill*, 12 March 2013.
- 56 "Hisarcıklıoğlu'ndan AB ve Gümrük Birliği'ne 'haksız rekabeti önleyelim' çağrısı" [Hisarcıklıoğlu calls upon the EU and the Customs Union, 'let us prevent unfair competition'], 8 April 2014, <http://goo.gl/MYNDyG>.
- 57 Mehmet Çetingüleç, "Will US-EU trade deal dissolve EU-Turkey customs union?" *Al-Monitor*, 18 November 2014.
- 58 Kirişçi, "Turkey and the Transatlantic Trade and Investment Partnership," p. 13-14.
- 59 "Revise Customs Union or cancel it totally, Turkey tells EU," *Hürriyet Daily News*, 28 March 2013; Sertaç Aktan, "Bozkır: Gümrük Birliği'ni askıya alınız" [Bozkır: We would suspend the Customs Union], *BBC Türkçe*, 11 November 2014.
- 60 "Americans Are of Two Minds on Trade: More Trade, Mostly Good; Free Trade Pacts, Not So," *Pew Research Center*, 9 November 2010, <http://goo.gl/G7HJdr>; "Free Trade Agreements Seen as Good For U.S., But Concerns Persist," *Pew Research Center*, 27 May 2015, <http://goo.gl/To94z5>. For a more critical perspective on free trade, see this report: "U.S. Polling Shows Strong Opposition to More of the Same U.S. Trade Deals from Independents, Republicans, and Democrats Alike," *Public Citizen*, July 2015, <https://goo.gl/zwiR9B>.
- 61 Jonathan Schaner, "Time to Kick Turkey Out of NATO?" *Politico*, 9 October 2014; Ted Galen Carpenter, "Is it time to expel Turkey from NATO?" *The National Interest*, 4 December 2015.
- 62 "Textile sector moving investments out of Turkey," *Hürriyet Daily News*, 15 January 2001; Dan Bilefsky, "Turkey's Quest to Join Europe Collides With its Textile Dreams," *New York Times*, 2 October 2005; Senada Sokullu, "Turkey's textile industry: Improvement in sight?" *DW*, 26 August 2014.
- 63 U.S. Census Bureau, "Trade in Goods with Turkey," <https://goo.gl/pYBe9p>.
- 64 Dov Friedman, "Turkey is an Intermittent Ally but an indispensable Partner," *War on the Rocks*, 25 January 2016.
- 65 Unless stated otherwise, this section of the report will rely on the following link for sector-specific breakdowns of U.S.-Turkish trade in 2014: T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Türkiye ile Ticaret" [Trade with Turkey], <https://goo.gl/e8GVxH>.
- 66 U.S. Department of Agriculture [hereafter USDA], "Turkish Agricultural Exports Continue to Surge," 18 December 2014, <http://goo.gl/Dvctg3>, p. 1.
- 67 Ali Ekber Yıldırım, "Türkiye'nin tarımsal üretimi potansiyelinin altında kalıyor" [Turkey's agricultural production below potential], *Al-Jazeera Türk*, 18 December 2014.
- 68 Industrial Development Bank of Turkey, "Turkish Automotive Industry," May 2015, <http://goo.gl/3GRUCN>.
- 69 ISPAT, "Makine" [Machinery] <http://goo.gl/AVVfW0>.
- 70 Marc Santora, "Some See Biden's 'Third World' Description of LaGuardia as Too Kind," *New York Times*, 7 February 2014.
- 71 ASCE, "2013 Report Card for America's Infrastructure," <http://goo.gl/s0Ylhj>; Bipartisan Policy Center, "Business Can Help Bridge the Infrastructure Gap," 5 May 2015, <http://goo.gl/MgUwcf>.
- 72 Turkish Contractors Association, "Turkish Contracting in the International Market," <http://goo.gl/UFnKY6>; *Engineering News Record*, "The 2015 Top 250 International Contractors," <http://goo.gl/bDw3Yd>.

- 73 "Turkish Furniture Producers Have Big Plans for Exports to U.S.," TURKOFAMERICA, 21 February 2015.
- 74 Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçıları Derneği, "Savunma ve Havacılık Sanayii Performans Raporu 2014" [Defense and Aerospace Industry Manufacturers' Association Performance Report 2014], <http://goo.gl/yw5m6N>, p. 6.
- 75 "U.S. slaps preliminary countervailing duties on some Turkish steel pipe," Reuters, 22 December 2015; ISPAT, "The Iron and Steel Industry in Turkey," December 2013, <http://goo.gl/meVbdj>.
- 76 Republic of Turkey Ministry of Culture and Tourism, "Border Statistics 2014," <http://goo.gl/WVNIC>; World Tourism Organization (UNWTO), "Tourism Highlights, 2015 Edition," <http://goo.gl/yLhq3h>, p. 6.
- 77 ISPAT, "Travel & Tourism," December 2013, <http://goo.gl/eQuVyi>, p. 75.
- 78 United Nations Conference on Trade and Development [hereafter UNCTAD], "World Investment Report 2015, Country Fact Sheet: Turkey," <http://goo.gl/t4xyi8>; USTR, "Turkey," <https://goo.gl/TRpu53>.
- 79 Unless stated otherwise, this section of the report will rely on the same statistical figures as used in note 65, T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Türkiye ile Ticaret" [Trade with Turkey].
- 80 "Turkey - Soybeans," 30 September 2015, <http://goo.gl/5b8rfw>.
- 81 USDA, "Oilseeds: World Markets and Trade," January 2016, <http://goo.gl/DDv2hf>, p. 2.
- 82 USDA, "Mixed Prospects for U.S. Agricultural Exports to Turkey," 26 June 2012, <http://goo.gl/VOnCo7>.
- 83 "Turkey - Rice," 14 October 2015, <http://goo.gl/ul25he>.
- 84 "Turkey - Medical Technology and Health IT," Export.gov, 30 September 2015, <http://goo.gl/bvgVlU>.
- 85 "Turkey - Construction Equipment and Services," Export.gov, 30 September 2015, <http://goo.gl/Lm13fd>.
- 86 U.S. Department of Commerce, "2015 Top Markets Report: Building Products and Sustainable Construction," July 2015, <http://goo.gl/zD3DMP>.
- 87 Allan Smith and Skye Gould, "This Map of U.S. and Russian Arms Sales It All," Business Insider, 13 August 2014.
- 88 Pieter D. Wezeman and Siemon T. Wezeman, "Trends in International Arms Transfers, 2014," Stockholm International Peace Research Institute, March 2015, <http://goo.gl/Tktt6T>, p. 7-8.
- 89 "Turkey - Electric Power Generation and Distribution Technology and Equipment and Oil & Gas Transportation Equipment and Services," Export.gov, 30 September 2015, <http://goo.gl/Owthr>.
- 90 ISPAT, "Financial Services," <http://goo.gl/er7E9L>.
- 91 "Turkey—Information and Communication Technology," Export.gov, 14 October 2015, <http://goo.gl/NGMEIQ>.
- 92 Louis Garguilo, "Pharma Manufacturing in Turkey: No More 'Now You See It, Now You Don't,'" Outsourced Pharma, 10 June 2014.
- 93 "Turkey—Transportation Technology and Equipment," Export.gov, 9 September 2015, <http://goo.gl/CkE1H8>.
- 94 "Turkey has potential to increase FDI inflow three-fold: Association," Hürriyet Daily News, 18 November 2015.
- 95 ISPAT, "Sectors," <http://goo.gl/D2HrXM>.
- 96 See notes 7 and 13 of this report.
- 97 T.C. Ekonomi Bakanlığı, "Türkiye'nin STA'ları" [Turkey's FTAs], <http://goo.gl/vuOWSN>; USTR, "Free Trade Agreements," <https://goo.gl/szh1VJ>.
- 98 Soner Çağaptay, Christina Bache Fidan, Ege Cansu Saçıkara, "Turkey and the KRG: An Undeclared Economic Commonwealth," The Washington Institute, 16 March 2015, <http://goo.gl/4O5yd7>.
- 99 "KRG plans 10 bcm [billion cubic meters] in natural gas exports to Turkey in two years," Hürriyet Daily News, 20 November 2015.
- 100 USTR, "Israel Free Trade Agreement," <https://goo.gl/HSPCj8>.